

Šumarski list.

Organ

hrv. slav. šumarskoga družtva

Izdaje

Upravl. odbor hrv.-slav.
šumarskoga družtva.

Uređuje Ivan Partaš.

Izlazi svaki mjesec.

ZAGREB 1902.

Naklada hrv. slav. šumarskoga družtva.

Šumarski list.

Br. 11. U ZAGREBU, 1. studenoga 1902. God. XXVI.

Uvrstbina oglasa: za 1 stranicu 16 K.; za $\frac{1}{2}$ stranice 8 K.; za $\frac{1}{3}$ stranice 5 K. 20 fl.; za $\frac{1}{4}$ stranice 4 K. — Za višekratno uvrštenje primjerena popustbina.

O ovogodišnjem poučnom putovanju slušača kr. šumarske akademije u Gorski kotar, hrvatsko Primorje i Istru.

(Svršetak).

Istom god. 1857. pristupilo se je ponovno k radnjama oko pošumljivanja. Nu ni ove radnje nisu još svagda uspjele. Mnogo se je toga radilo, što nije uspjelo, dok se nije konačno steklo izkustvo, da je najbolje drvo, da gotovo jedino drvo koje u svakom pogledu zadovoljava — crni bor. Od tog vremena počelo se je raditi sve sustavnije. Ne samo municipalna oblast, već i država počela je osobitu pomnju posvećivati dalnjim radnjama oko pošumljenja Kraša, i to ne više samo u tršćanskem teritoriju, već i u Gorici i Gradiški, pak Istri i u Kranjskoj. Organi šumske uprave sticali su sve veću vještinu u tim radnjama. Tim uzporedno umnožen je broj tih organa, a osim toga namješteno je u većem broju pomoćno osoblje: nadlugari i lugari.

Tečajem vremena uvidilo se je, da sam obći šumski zakon od 1852. ne dostaje, da se pošumljenje u stalno neko dogledno vrieme provede, već da treba izdati posebne zakone, kojimi će se taj rad sustavno organizovati. S toga je g. 1881. izdan posebni takov zakon za Trst i područje mu, god. 1883. za Goricu i Gradišku, a god. 1886. za Istru, kojim je čitav rad oko pošumljenja kraških goljeti povjeren posebnim povjerenstvima. To se povjerenstvo primjerice za Istru sastoji: od predsjednika

zemalj. kulturnoga vieća, po jednoga zastupnika svakoga političkoga kotara u kojem bi se imalo pošumljivati, zemalj. šumar. nadzornika — koji je ujedno referent povjerenstva — i po jednoga obćinskoga zastupnika iz svakoga od rečenih kotara kao obćinskih pouzdanika. Ovo povjerenstvo vieća kolegialno, a stvara tako i zaključke. Sve radnje koje se odnose na izvedbu stvorenih zaključaka, obavlja predsjednik zajedno sa zemalj. šumar. nadzornikom.

Proti zaključcima ovoga povjerenstva mogu interesovane stranke prizvati na c. kr. ministarstvo za poljodjelstvo.

Povjerenstvo brine se da ustanovi, koje će se površine pošumiti, ono upravlja zakladom iz koje se imaju troškovi oko pošumljenja pokriti, i konačno same radnje oko pošumljenja u pravilu provadja i nadzire. Površine, koje su odredjene, da se pošume, uvrštuju se posebni kataster pošumljenja. U prvom redu uvrštuju se u taj kataster površine šumske, pašnjačke i neplodne, naročito one, koje se prostiru na strmim gorskim obroncima i glavicama brda. Povjerenstvo brine se i nadalje za pošumljene površine, te oko toga da budu vlastnici snjima i kasnije racionalno gospodarili. U iznimnim slučajevima provadja povjerenstvo i izylastbu onih površina, koje bi se svakako imale pošumiti, a vlastnici se tomu opiru. U tom slučaju uzme se novac iz zaklade, te je ona tad vlastnica takovog zemljista. Slučaji izylastbe vrlo su riedki.

Tehnička provedba radnja oko pošumljenja. Najveća zadaća oko svih radnja povjerenstva čeka zemalj. šumar. nadzornika, jer je on referent svih ovih trih povjerenstva, ujedno najviše tehnički upravitelj svih radnja povjerenstva. U njegovom radu imaju ga podupirati svi u području povjerenstva nalazeći se c. kr. šumski tehnicici pol. oblasti i c. kr. nadlugari i lugari, nadalje lugari, koje je povjerenstvo naročito za poslove pošumljenja postavilo, i eventualno pojedini obćinski lugari. Potonji dobivaju primjerene nagrade.

Uredske poslove i blagajničko rukovanje pojedinih povjerenstva obavlja zemalj. šumar. nadzornik, odnosno odredjeni c. kr. šumarski tehnicici.

Zaklada za pošumljenje. Svako povjerenstvo ima svoju zakladu, koja se stvara: prinosom občinâ, zemlje, države i eventualnih ostalih prihoda. Pojedini prinosi dozvoljavaju se na temelju proračuna, koje povjerenstvo za svaku godinu sastavi. Od eventualnih prihoda spomena su vriedne: globe i odštete za šumske štete počinjene na površinâ uvrštenih u kataster pošumljenja, kao i novčane pripomoći i darovi pojedinih osoba.

Do god. 1899. po povjerenstvima je u svem primljeno odnosno izdano:

	primljeno :	izdano :
Trst	268.928 K.	266.884 K.
Gorica-Gradiška	360.901 K.	355.816 K.
Istra	210.634 K.	205.499 K.
	<hr/> 840.463 K.	<hr/> 828.199 K.

Znatnije svote doprinosi uprava c. kr. povelj. južne željeznice i držav. željeznice, jer i velike koristi crpe za svoje pruge iz pošumljenja. Iste badava razvažaju po svojim prugama biljke potrebite za pošumljenje.

Kataster pošumljenja. Ovaj je kataster temelj za sva daljnja nastojanja pojedinih povjerenstva. U smislu zakonâ o pošumljenju valja ponajprije pronaći sve one površine, koje se imaju pošumiti i kao šume trajno uzdržati. Ponajprije načinjeni su nacrti, a tada je posebnomu pododboru povjerenou, da na licu mjesta preduzme nužne očevide i stavi predloge, koje da se površine pošume. Kad povjerenstvo te predloge izputa, izriče svoje odluke.

Sastavak ovoga katastra jedan je od najmučnijih i najdugotrajnijih poslova povjerenstva. Već prije više godina dogovoren je takav kataster za Trst, Goricu i Gradišku, nu za Istru nije još sasvim gotov, jer je s jedne strane ogromna površina, koja u obzir dolazi, a s druge strane rado bi se svagdje postići sporazumak sa interesenti. Ti su se u početku pošumljivanju vrlo opirali, najviše sbog paše, nu u zadnje vrieme obćenito su uvidili korist pošumljivanja, pa se sada

mnogo laglje radi. Izvlastbom samo je površina od kojih 22 ha do sele nabavljena, a oko 90 ha dobrovoljnom je prodajom u svojinu zakladâ prešlo.

Do sele je »pravomoćno« u kataster pošumljenja unešeno:

u Trstu:

Občinskih zemljišta	956 ha.
Privatnih zemljišta	96 ha.
Zemljišta same zaklade za pošumljenje . .	89 ha.
Ukupno .	1141 ha.

u Gorici i Gradiškoj:

Občinskih zemljišta	6051 ha.
Privatnih zemljišta	2020 ha.
Zemljišta šum. erara	168 ha.
Ukupno .	8239 ha.

u Istri:

Občinskih zemljišta	5409 ha.
Privatnih zemljišta	428 ha.
Zemljišta udruga	554 ha.
Ukupno .	6391 ha.

Osim toga unešeno je u Istri u kataster pošumljenja, ali još ne pravomoćno, jer utoki stranka još riešeni niesu, svega: 3658 ha; a dalje još predložiše c. kr. šumarski tehniči površinu od ukupno 5798 ha, da se u kataster unese.

Prema svem dosele navedenom, kane sva tri povjerenstva da pošume površinu od 25.234 ha; ako i jest to ogromna površina, ipak će se ona valjda još i povećati time, što će sjegurno još pojedine občine jedan dio svojih pašnjaka ponuditi povjerenstvu, da ih uvrsti u kataster pošumljenja i pošumi — kakovih je već slučajeva i do sele više bilo. Ujedno će se valjda protegnuti zakon o pošumljenju još na neke daljne občine u Istri i tako opet kojih 6.000 ha. k prije izkazanoj površini pridoći.

Ovo je svakako najvažniji rad povjerenstva, pa mu ono i osobitu pomnu posvećuje i nastoji najveći dio svih prihoda baš u ovu svrhu upotriebiti.

Kako bi već spomenuto, iz početka se je narod pošumljenju opirao, nu sad je te oponicije puno manje, pa se mnogo laglje radi. Najbolje je u tom pogledu u Trstu i Gorici, gdje je već i prije djelovanja povjerenstva više toga pošumljeno i narod koristi od pošumljenja uvidio. Mnogo je teže u Istri, gdje toga nije bilo; oponicija je u početku bila velika i občinata.

Radi paše silnih stada ovaca narod je najviše zazirao od pošumljenja. Postupalo se je toga radi od strane povjerenstva vrlo oprezno, a koracalo samo lagano. Iz početka pošumljivalo se je samo ono, što su obćine dragovoljno prepustile da se pošumi. Sad su već neke obćine radu oko pošumljenja mnogo sklonije nego li prije; ipak je u Istri u obće do sele još razmjerno malo učinjeno. Do konca god. 1899. pošumljeno je:

u Trstu	685 ha. ili 83·16%	površina koja se u obće pošumiti kani. (Sada je u Trstu sve dogovrljeno.)
u Gorici i Gradiškoj	2620 ha. ili 83·16%	
u Istri	915 ha. ili 5·80%	
U svemu		4220 ha. ili 17· 3%

U tu svrhu potrošeno je:

	za novo pošumljenje: biljka-broj klgr.	za popravke nasada: sjemena klgr.	ukupno biljka-broj sjemena klgr.		
u Trstu	4,102.200	1860·25	2,970.200	1160·25	39,023.400
u Gorici i Gradiškoj	20,680.000	—	18,342.900	146·0	39,023.800
u Istri	8,420.600	—	5,521.600	965 0	13,942.200
U svemu	33,203.700	1860·25	26,838.700	2271·25	60,042.400
					4131·5

Od ovih 60 milijuna biljka pretežna je većina crni bor i to 54 milijuna, oko 5 milijuna odpada na ostale četinjače (pinus: parolini, halepensis, maritima, corsica, strobus, pak nešto na smrekru i ariž, i za podsadjivanje starih kultura običnom jelom) a samo oko 1 milijun na listače (ponajviše crni jasen, briest, javor, bagrem i t. d.)

Od sjemena najviše je potrošeno hrastovoga žira, bukvice za podsadjivanje i sjemena bagrema. Kulture moraju se 3—5 puta nadopunjivati, dok su sasvim uspjele.

Pravilno se sadi u proljeće; iznimno u jeseni u zaštićenim od bure mjestima. Za sadnju kopaju se budakom i trnikopom jame 30—40 cm. duboke i široke, a razmak je istih od kojih $1-1\frac{1}{4}$ met. a dakako bez obzira na pravilnost; na ha. dolazi dakle oko 7000—8000 biljka; prije su se kopali jarnici, ali se je od toga odustalo, jer je trošak prevelik. Gdje ne ima dovoljno zemlje, donosi se ista iz pojedinih uvala i ponikava.

Pripomoć občina sastoji se obično u tom, da one dadu po občinama jame prirediti. Računa se, da jedan radnik može dnevno, već prema tlu, kojih 150—250 jama prigotoviti, a jedna ženska radnica 150—200 biljka zasaditi. Sade se samo 2-godišnje biljke, a oblože se kamenjem da budu zaštićene od bure i da se pod kamenom zadrži vлага.

U Istri sve, što se odnosi na pošumljenje, pada na teret zaklade; dakle i kopanje jama. Ipak to nije toliko osjetljivo, jer se tada u isto vrieme kopaju jame i biljke sade. Inače se moraju obično jame popravljati i zemlja pridonašati, a to uvjetuje prilični trošak. Oboje ovo odpada, ako povjerenstvo samo jame kopati daje, jer je u tom slučaju dovoljna za sadnju zemlja, koja se kopanjem jama dobiva.

Na otocima je običajno, da občine doprinesu 20% k trošku oko pošumljenja i za drugo se ne brinu, a privatnici dopri-našaju kad se njihove površine pošumljuju 20—30%, nekoj puta i više.

Popriječni troškovi oko pošumljenja iznose:

	kod novih nasada po 1000 biljka	kod popra- vaka po 1000 biljka	Ukupno po 1000 biljka	Ukupno po ha.
u Trstu	17·04	9·81	14·00	144·61
u Gorici i Gradiškoj	6·42	6·32	6·37	98·68
u Istri	7·18	6·93	7·81	107·97

Od svih biljka koje se zasade, ne propada ih ni polovica. Poprično se računa, da ih samo 30—40% propane — obzirom na vrlo nepovoljne prilike nije to ni mnogo.

Biljke crnoga bora rastu iz početka vrlo polagano, te su sa 7—10 godina jedva 1 metar visoke; iza toga počnu brže rasti, te su nasadi stari 20—25 godina 5—7 met. visoki.

Sva tri povjerenstva godimice pošume površinu od ukupno oko 500 ha. Uz to se nasadi popravljaju. Ovo je dovoljno, jer se previše takove radnje forsirati ne smiju; u nijednom pogledu ne bi to dobro bilo — dapače ne bi ni uz obilje novca provedivo bilo samo domaćimi radnicima.

Ostale radnje spojene s pošumljivanjem. Povjerenstva preduzimaju još neke radnje, koje pravo na pošumljenje ne spadaju. Tako je povjerenstvo tršćansko učinilo nešta i za poljepšanje okolice: uređivši jedan perivoj, zasadivši neke drvorede, preuzeo je u svoju upravu 933 ha. občinskih šuma, koje se sada izcrpljuju samo pod nadzorom c. kr. zemalj. šumar. nadzornika, a užitke doznačuje šumarsko podredjeno mu osoblje. Za dva šumska kopleksa dalo je povjerenstvo na svoj trošak izraditi šumsko-gospodarstvenu osnovu u svrhu, da na tim površinama ossegura racionalno šumsko gospodarstvo.

Uzgoj šumskih biljaka. Prema ustanovama zakona o pošumljenju prepustaju se povjerenstvima biljke iz državnih šumskih vrtova, u koliko to zaliha dozvoljava i to bezplatno. Nu to ni iz daleka ne dostaje, jer za crarske šume treba biljaka mnogo.

Povjerenstvo moralo je stoga osnovati vlastite šumske vrtove. Dva takova: u Komenu (0.328 ha.) i u Pazinu (0.562 ha.) preuzeala je i uzdržaje sada država; a osim toga uzdržaje povjerenstvo:

u Gorici i Gradiški:	4 šumska vrta u površini od 0.2700 ha.
u Trstu:	1 šumski vrt u površini od 1.1732 ha.
u Istri:	3 šumska vrta u površini od 0.2518 ha.
Ukupno	8 šum. vrtova u površini od 1.6951 ha.

U šumskim vrtovima povjerenstvâ uzgojeno je do sele do 57 milijuna šum. biljka, a sa troškom od popriječno samo 1·44 K. po 1000 komada.

Dva mala šumska vrtića u Trstu za uzgoj eksota napuštena su.

Pojedinih godina kupljeno je više milijuna biljka iz stranih šumskih vrtova.

Zadnjih 19 godina (do konca 1899.) potrošeno je ukupno preko 95 milijuna biljka za pošumljivanje, od toga:

1. potrošila su sama povjerenstva	oko 60 milijuna komada
2. država	oko 14 milijuna komada
3. privatnici	oko 21 milijun komada

Godimice treba biljka:

1. za pošumljivanja po povjerenstvima oko $6\frac{1}{2}$ milijuna komada;
2. za pošumljivanja uz drž. pripomoć oko $1\frac{1}{2}$ milijuna komada;
3. za pošumljivanja po privatnicima oko 2 milijuna komada.

Za buduće godine računa se, da će godimice trebati još više biljka i to kojih 11—12 milijuna. U šumskim vrtovima goje se biljke poznatim načinom; spomena je to vredno, da se presadjuju u pravilu dvogodišnje i to t. zv. neškolovane biljke, pak ove u nasadima sasvim dobro napreduju. Spomena je još vredno, da se za tamanjenje vrlaca i grčica rabi osobito povoljnim uspjehom uštrcavanje benzina u grede, dočim se kapsule izpunjenje sumpornim ugljikom nisu osobitimi pokazale.

Suhozidi (gromaće) oko nasada. Svi nasadi koji su izvrženi štetami ljudi, a još više blaga, naročito pako oni, koji bi mogli stradati od požara, opasuju se suhozidi 0·8—1 met. visokimi, a oko 0·5—0·6 u sredini debelimi.

Sva tri povjerenstva dala su do konca 1899. izvesti u cijelosti 82.167 tekuć. metara suhozida ukupnim troškom od 40.120 K., te iznosi po tom trošak po tekućem metru $\frac{1}{2}$ K. Osim toga popravljeno je više starih suhozida.

Oštete kultura i obranbena sredstva protinjima. Šumski nasadi dosta stradaju od raznih nepogoda,

naročito od raznovrstnih zareznika. Gotovo godimice ima vrlo znatnih šteta; od borovoga savijača (*Retinia buolianana*), od borove pilatke (*Lophyrus pini*) i od grčica hrušteva.

Proti savijaču rabi se to sredstvo, da kidaju i sabiru napadnute izbojke po jedan ili dva puta preko ljeta. Sad je već i sama priroda počela pomagati, jer se je konštatovalo, da su mnoge ličinke napadnute po parasitima.

Borova pilatka počela se ovdje ondje pokazivati prije kojih 10 godina, nu tečajem daljnih godina širila se je sve više, te je konačno zaražena površina od kojih 600—800 ka. Nasadi ipak nisu propali, trpio je znatno samo prirast i to s toga, jer su se ličinke marljivo sabirale i spaljivale.

Stariji nasadi stradaju ponešto od borovoga prelca, nu zapredeci mu se marljivo nište.

Za tamanjenje nasada najviše je žrtvovala tršćanska obćina, naime već do blizu 7000 K., koja daje uz nadzor tehničkoga pomoćnoga osoblja po težacima ličinke sabirati. Inače dužni su to činiti na svoj trošak vlastnici nasada; eventualno daje im se od strane povjerenstva ili države kakva subvencija. Tako je u Gorici i Gradiški u to ime izdano 246 K., a u Istri 1052 K.

Od brastovih grčica najviše stradaju oni nasadi u kojima ima listača, ili ima nasada listača u blizini.

Jedan nasad borovca (*Pinus strobus*) nastradao je od griba »*Rhizoctoma strobii*«, nu daljne je štete nestalo, kad su napadnuta stabalca izvadjena i spaljena.

Od vatre nastrandale su kulture češće. U svem bilo je do konca 1899. 94 slučaja šumskih požara, od kojih je više ili manje nastrandala površina od nešto preko 106 ha, a time počinjena šteta procijenjena je na 10737 K.

Ustanovljeno je, da je u 26 slučajeva prouzročena vatra frecanjem izkara iz lokomotiva, u 55 slučaja nastala je vatra neopreznošću, u 2 je slučaja zlobno podmetnuta, dočim se za ostali 41 slučaj nije moglo ništa izvjestna ustanoviti.

Da se pogibelj od požara što više spriječi, brane se nasadi suhozidima, a uz to se još daju starija stabalca okljaštiti od

nizkih grana, da se sprijeći, a da se ne bi prizemni požar izvrgo u ovršni.

Mnogo stradaju nasadi od bure; naročito sasvim mlađi nasadi znaju se uslijed dugotrajne bure sasvim osušiti, a na starijima pokida bura rado vrhove ili se takovi posuše. U posljednjem slučaju odrezani su posušeni dijelovi i nasadi su se opet liepo pomogli.

Još je bilo nešta štete od tuče, kitina i sniegoloma. Nešto je bilo i štete od divljači i to od zeceva, ali dosta malo. Najmanje ima štete od ljudi. Do sele bio je samo jedan slučaj u Istri, da su ljudi zasadjene biljke izčupali; nu kriveci su oštro kažnjeni, pa je taj slučaj osamljen ostao.

Pošumljenja izvan djelokruga povjerenstvâ. Ako i pripada povjerenstvima najviše zasluga oko naprednoga pošumljenja u austrij. Primorju, ipak valja spomenuti radove oko istoga cilja izvedene nuz sama povjerenstva.

Kad su povjerenstva počela raditi, našla su već više ljepih kraških nasada izvedenih po privatnicima i organima državne šumske uprave. Tim je načinom još prije početka njihovoga djelovanja pošumljeno:

a) uz pripomoć države	872 ha
b) po privatnicima koji su iz držav. šumskih vrtova dobili samo badava biljke (21,810.400 kom)	842 ha
Ukupno . .	1714 ha

Kako su i sama povjerenstva za Trst, Goricu, Gradišku i Istru, već znatnu površinu od 4420 ha umjetno pošumila, to je do konca 1899. u obće ovako pošumljeno 5934 ha; svakako je to silna površina i veliki uspjeh. Nu i neki veći veleposjednici učiniše u tom pogledu dosta, tako: pl. Hardegger u Sdrausini, vlastelinstvo kneza Hohenlohe'a u Duvnu, sam predsjednik tršćanskoga povjerenstva pl. Burgstaller-Bidischini, pak družtvu za poljepšanje u Velikom i Malom Lošinju. Nu i za inaku kultivaciju Kraša drvećem, i to voćkama, već je mnogo učinjeno uz državnu pripomoć. Vlada uzdržaje 5 voćnjaka, kojim upravljaju šumarski tehničari, iz kojih se izdaje godimice oko 15.000—20.000 ciepova i više hiljada divljaka.

O ostalim mjerama, kako da se kultura na Krašu digne. Šumarski tehničari, kojih se broj od 1870. ovamo znatno umnožao, počeli su se u velike brinuti da se kultura na Krašu digne, te su nastojali, da izim uspješnog umjetnog pošumljivanja goljeti, posvete skrb i ostalim još postojećim kukavnim šumicama i šikarama. Mnoge su takove zagajene, silne površine sitnih šuma stavljene »na panj« i očuvane neko vrieme od blaga, te je tim načinom regenerirana površina od 22.000 ha na kraškom tlu, a na eocänskoj formaciji 2700 ha.

Ujedno su izdavani razni koristni propisi, da se šume uzčuvaju i pridignu. Mnoge su šume proglašene zaštitnimi šumami i zabranami, te se danas većina i privatnih šuma — do 80% sveukupne šumske površine — nalazi pod osobitom zaštitom oblasti, te se iz njih užitei samo uz predhodnu dozvolu po političkoj oblasti, a odkazu po šumarskom osoblju, crpiti smiju.

Mnogi su občinski pašnjaci podijeljeni, a po tom po pojedinim vlastnicima meliorirani, što se prije podijeljenja nije polučiti moglo. Od ovako podijeljenih pašnjaka u iznosu od 7130 ha, pretvoreno je — kako se je posebnimi izvidi do konca 1897. ustanovilo — u šume 4860 ha, sjenokoše (gole ili dielom drvećem obrasle) 1820 ha a u polja 450 ha, što najjasnije svjedoči, da se je u tom pogledu udarilo pravim putem.

Osobito nastoji se oko toga, da se stvaraju livade na više ravnim površinama, te u to ime gospodarsko društvo daje posebne nagrade. Imali smo priliku oko Obćine i Bazovice više takovih livada viditi. Kamenje je po mogućnosti sa površine izkopano i uklonjeno, zemlja iz ponikava donešena, a tad sve sjemenom shodnih plemenitih trava zasijano i po mogućnosti podjubreno. Ove su livade prava blagodat za kraško stanovništvo, koje se ponajviše stočarstvom bavi i od toga žive.

S ovim uzporedno nastojalo se je, da se popravi sama pasmina blaga. I doista ima danas u ovim krajevima, primjerice u pojedinim krajevima u Istri, tako krasnoga krupnoga rogača blaga kao u Alpama.

Sve su ovo veliki uspjesi, koji se dobrom dielom moraju upisati u zaslugu šumarskim stručnjacima, koji su se već od izleta austrijskoga državnoga šumarskoga društva godine 1865. u austrij. Primorje, svojski za to počeli zanimati.

Pregledavajući nasade, šumske vrtove i regenerirane šume u okolini Trsta i Istre, nije nam mogao biti nitko boljim tumačem nego li ljubezni g. šumarski savjetnik Pucich, koji je već više godina referentom i dušom povjerenstva tršćanskoga, goričko-gradiškoga i istarskoga, te koji je sve dosadanje uspjehe radova na tom polju u ovim pokrajinama potanko opisao u svojoj knjizi »Die Karstbewaldung im öesterreichisch illirischen Küstenlande«. Ova je knjiga izašla g. 1900. u Trstu ponajprije na njemačkom, a kasnije i na talijanskom jeziku, i iz koje smo i mi do sele navedena data odnoseća se na pošumljenje u ovim pokrajinama izvadili, te koju smo knjigu već jednoć u našemu »Šumarskomu listu« preporučili, pak ju sada i opet ponovno preporučujemo. Ova će knjiga svim onima, koji se za pošumljenje Kraša zanimaju, pružiti poučno i ugodno štivo, naročito pako dobro doći svim onim stručnjacima, koji u kraškim predjelima službuju, pak se i sami s radnjama oko pošumljenja Kraša bave.

Mislimo, da će nam cienjeni čitaoci rado oprostiti, što smo opisujući ovo naše poučno putovanje, podulje se zabavili samom historijom pošumljenja Kraša u ovim krajevima i potanje nabrojili sve uspjehe, koji su ovdje na tom polju do sele postignuti. Nu prodjimo sada na dalje opisivanje našega puta.

Još prije podne poveo nas je g. savjetnik Pucich u jednu od najstarijih kultura kraj Bazovice — staru oko 40 godinu — u kojoj se je tlo na toliko pod krošnjama crnoga bora popravilo, da sad mogu na njem i plemenitije vrsti drva uspjevati, nego li je crni bor. Ova se kraška branjevina, ili bolje rekuć već prava kraška šuma, počela postepeno progajivati vadjenjem pojedinih stabala, pak se podjedno tako nastale manje progajline podsijavaju sjemenom plemenitijeg šumskoga drveća, pojmenice sjemenom: bukve i jele, a ponešto i smreke. Uspjeh je

doista vrlo povoljan. Mlade iz sjemena nikle jelove, bukove i smrekove biljke i biljčice vrlo su jedre i počinju krasno uspijevati. Nakon ovećeg niza godina izvadit će se sva stabla crnoga bora a zamieniti ih jelova, bukova i smrekova, i tako se stvoriti na Krašu opet onakova šuma, kakova je i negda na veliku blagodat pučanstva rasla.

Time je konačna svrha pošumljenja Kraša polučena.

Iza pregledanja ove šume odputiše se izletnici kolima do Občine na objed, gdje su, sad već po drugi puta, bili gosti šumarskoga nadzorničtva, odnosno vis. c. kr. ministarstva za poljodjelstvo. Iza objeda krenuše izletnici preko raznih kraških nasada, koji se nalaze već na tršćanskome teritoriju, sve do tornjića (Ausichtswarte), koji je podignut na najvišoj točki visoravni kraj Občine, medju samim kraškim, mladjim i starijim nasadima.

Pogled se ovoga tornjića upravo je bajan. Pravcem prema jugu prostire se pod nogama izpod strmih obronaka Trst i tršćanska luka, a bistar zrak u ovim predjelima omogućuje, da se sve jasno razabradi može, kao: pojedine crkve, trgovi, ulice, kuće, naročito pako brodovi u luci, koji se odavle upravo izbrojiti mogu. Dalje prema jugu pada pogled baš na nepreglednu pučinu morsku; od jugoiztoka iztiče se tršćanska predgradja i sela, grad Kopar i u obče zapadna obala Istre, dok joj se konture u silnoj udaljenosti gube; sa zapada vidi se naša obala sa laguni oko mjesta Grado, toranj Akvileje i dalje talijanska obala; sa sjevera pako gore iznad Gorice a preko njih i na dalekom sjevero-iztoku i zapadu sniegom pokriveni vrhovi visokih alpinskih brda. Dosta smo već toga prešli i dosta krasota po raznim evropskim zemljama vidili, nu gotovo bi mogli uztvrditi, da je pogled što ga uživamo s ovoga tornjića svakako jedan od najljepših, da možda i najljepši, što smo ga do sele zapamtili. Posjetniku Trsta preporučamo, ako i kako dospije, da se popne na taj tornjić, sigurno požaliti ne će. Za samoga šumarskoga stručnjaka pogled je tim zanimiviji, što baš s ove točke, s koje mu je na sve strane na velike daljine otvoren pogled, najbolje može prosuditi dosadanje uspjehe oko

pošumljenja goljeti u tom kraju. Naročito mora svakomu da imponuje pogled na najbliži predjel, teritorij grada Trsta, nekada gol a sada sasvim kultiviran. Na teritoriju grada Trsta ne ima već gologa Kraša, a i bliži istarski i goričko-gradiški teritorij zavio se u krasno zelenilo. Mi, koji smo ovaj predjel pregledali sličnom zgodom prije punih 13 godina i sada, bili smo upravo iznenadjeni vanrednim uspjesi postignutimi pošumljenjem ovih goljeti. Razliku izmedju prije i sada najbolje možemo svakomu predočiti tako, ako rečemo: prije bile su branjevine zelene oaze u kamenoj pustinji, a sada je baš obratno; sve zeleno, a samo se još ovdje ondje iztiču stiene i sive škape gologa Kraša. Sve nas je to još ovom prilikom potaknulo na misao, da još ove godine na glavnoj skupštini našega šumarskoga društva iznesemo predlog glede što bržeg pošumljenja našeg hrvatskog Kraša i izdanja sličnih zakona »o pošumljenju kraških goljeti« kakovi su zakoni u ovim krajevima izdani — a evo im i uspjeha.

Žalibože ne mogosmo se dulje zadržati na ovoj prekrasnoj točki, već nam je bilo krenuti dalje put Trsta. Spustili smo se odavle po strmom obronku nuz kraške nasade, ponajprije do obeliska podignutog na spomen cara i kralja Franje i odavle do bližnjega, na krasnoj cesti ležećega hotela »Belle vue«, kojom cestom teče i nova željeznička pruga, kojom će doskora biti svezan Trst sa svojim najvećim Obćina zvanim selom, u koje će u buduće ova pruga namamiti bez sumnje svakoga dana ljeti silu izletnika iz Trsta, da okriepe na svježem i daleko hladnijem zraku na ovoj kraškoj visoravni.

Da skratimo donekle put, ostavili smo novu krasnu mnogo dalju cestu i uputismo se starom cestom put Trsta, na kojoj ima baš vrlo dugačkih i velikih strmina. Pred večer vratismo se u Trst umorni, ali vrlo zadovoljni što smo toliko krasnoga i poučnoga vidili. Još i ove večeri imali smo sreću provesti u družtvu omiljenog nam g. savjetnika Pucicha, s kojim smo se razstali istom onda, kad smo krenuli na počinak, srdačno mu zahvaliv na ljubeznom dočeku i velikom trudu, koji

je u to uložio, da nam sva tri dana što smo ih sproveli u Trstu i okolini, budu ne samo što ugodnije prošla, već da smo vidili toliko poučnih objekata, kojih bez njegove intervencije ne bi viditi mogli.

Prenoćiv i treći puta u Trstu, krenuli smo u jutro u osam sati brzim vlakom prema Postojni. Bila je to za većinu izletnika nova pruga, jer smo u Trst stigli državnom željeznicom, a sad smo pošli iz Trsta prugom južne željeznice. Kraj kojim teče ova pruga, odmah iz Trsta, gotovo sav je već pošumljen. Lievo i desno ima branjevina svake dobe, koje su po samu ovu prugu od vrlo velike koristi. Kako su ti nasadi već dosta poodrasli, brane oni ovu prugu od sile bure i spriječavaju sniežne zapuhe od kojih je promet prije toliko stradao. S tog razloga podupire ravnateljstvo ove pruge, kako već prije spomenusmo, ne samo znatnom godišnjom novčanom pripomoći radnje povjerenstvâ za pošumljenje, već se i obvezalo, da će bezplatno razvazati materijal — biljke i sjeme — potrebit za pošumljenje.

Oko 10 sati stigli su izletnici u Postojnu.

Prema putnomu programu imali su izletnici ovdje prekinuti putovanje u svrhu, da pregledaju glasovitu postojnsku špilju i pregledaju već starije nasade i šume oko Postojne. Nu vrieme, koje je bilo prijašnjih dana i uz morsku obalu dosta liepo i povoljno, pogoršalo se, te je u ovom kraju bilo toga dana kišovito. Odlučeno je s toga zaustaviti se samo kraće vrieme u Postojni i pregledati samo špilju.

Na kolodvoru u Postojnoj dočekao je izletnike c. kr. šumarski povjerenik g. Jellen, koji se je već za sve nuždno pobrinuo, da bude izletnikom bez gubitka vremena moguće špilju pohoditi, te su isti ne časiv časa odvezli se do špilje, da ju razgledaju i da mogu vlakom odmah poslije podne dalje.

Postonjska je špilja ne samo dosta poznata, već ona uživa upravo svjetski glas, te ju preko ljeta marljivo polaze putnici ne samo iz Evrope, već čak i iz daleke Amerike. Ona je već tako dobro iztražena i toliko puta potanko opisana, da bi bilo skroz suvišno,

da i mi ovdje počnemo njezine čare opisivati i izticati. Spomenut ćemo s toga samo to, da je ona na pola vlastništvo obćine na pola erara i da su zadnjih godina mnoge investicije učinjene, da se to »svjetsko čudo« što laglje pristupnim učini. Ponajprije popravljeni i našljunčeni su svi glavni putevi, uvedeno je električno svjetlo, a odkriveni su novi dielovi ove špilje i shodno spojeni sa jur poznatimi starijimi dielovima. Poseban je to čarni podzemni svjet, koji se vanredno dojimlje svakoga, koji u nj stupi, po gotovo, koji je prvi puta u nj stupio; takovih je medju izletnicima bilo najviše. Osobitom se krasotom iztiču novi dielovi ove špilje radi prvotne boje pećina i sige, dočim se je ta boja tečajem vremena u starijim dielovima izgubila uslied dima bakljâ, kojima se posjetnikom prije špilja osvjetljavalas. Ovoga puta dojam je ovoga podzemnoga sveta bio još tim veći, što je uslied kiše silno nabujala rieka Pivka, koja špiljom prolazi.

Vrieme a i druge prilike nisu dozvolile izletnicima, da se na dalnjem putu još na kojem mjestu dalje zadrže, već je odlučeno iz Postojne neposredno preko Ljubljane i Zidanog mosta krenuti kući. Tako je i učinjeno.

Pruga, kojom su se izletnici vozili dalje prema Ljubljani, zanimiva je i odmah iza Postojne u šumarskom pogledu, jer prolazi krajem gotovo sasvim sličnim našemu »Gorskomu kotaru«. Ima uz prugu liepih jelovih, smrekovih i bukovih šuma i više pilanah u kojima se ponajviše četinjača roba pili. Prema Ljubljani bivaju brda sve niža, dok se konačno pruga spusti do poznatoga »Ljubljanskoga čretišta« a samo iz daljine vide se visoka brda na »Gorenskom«, iznad kojih se diže ponosno orijaški Triglav, kojeg su visoki obronci baš sada bili pokriveni domala zapalim sniegom.

Iza kratkoga vremena stigao je vlak u Ljubljani, ali se izletnici — s razloga prije spomenutih — nisu ovdje zadržali, nu ipak su imali prilike već sa samoga vlaka vidjeti, ako i letimice, prostrane šumske vrtove, koje bi inače bili posjetili, i u kojima se svake godine uzgoje milijuni šumskih

biljka namienjenih takodjer pošumljenju kraških goljeti, na kojima i Kranjska ne oskudieva. Poznato je, da se i u Kranjskoj jednakо posvećuje osobiti mar pošumljenju gologa Kraša kao i u t. z. austro-ilirskom Primorju.

Nakon malo vremena krenuo je vlak dalje prema Zidanome mostu, a doskora ugledaše izletnici rieku Savu, ovdje još dosta neznatnu, uz koju im je bilo nastaviti put sve do Zagreba, jer ju željeznička pruga više ne ostavlja.

Prema Zidanomu mostu biva gorje sve više, dolina Save sve uža, a čitav predjel sve šumovitiji. Visokih je šuma međutim ovdje dosta malo, većinom rastu po obroncima lievo i desno uz Savu sitne šume ili drvećem obrasli pašnjaci; flora je pako ona ista, koju nalazimo i u sredogorju gornje Hrvatske.

Prešav u Zidanom mostu na zagrebački vlak, zanimalo je izletnike i ovaj ubavi predjel dolnje Štajerske, jer se ih je većina po prvi puta ovuda vozila. Za kratko vrieme prešao je vlak i Sutlu, a izletnici stigoše u Hrvatsku, nu na sasvim drugom kraju nego što ju bijahu ostavili, a do mala iza toga stigoše nakon desetdnevnoga putovanja u bieli Zagreb.

Tako se je liepo dokrajčilo ovo, ni tečajem puta ničim nepomućeno veliko naučno putovanje slušača naše kr. šumarske akademije na podpuno zadovoljstvo svih učestnika, koji su doista imali prilike na tom putovanju mnogo i mnogo toga viditi i naučiti. Još jednom pako neka bude ovdje izrečena srdačna hvala svim onima, koji su izletnicima prigodom ovoga putovanja bilo kako na ruku išli, a u prvom redu hvala vis. kr. zemalj. vladu, koja je znatnom novčanom pripomoći većini izletnika omogućila u ovom liepom putovanju sudjelovati.

Prof. I. Partaš.

Domaći drvarske obrte zemalja sv. krune ugarske.

Po **Karlu Gaulu**, profesoru budimpeštanske obrtne više škole i privatnom docentu na politehnici, priobčio **P. Dianovszky**.

(Nastavak).

d) Tehnika i razvitak domaćega drvarskoga obrta.

O tehnici našega domaćega drvarskoga obrta vrlo malo se može reći.

Kod izradjivanja gospodarstvenih predmeta upotrebljuje se samo najnužnije orudje, naime ono, koje se kod svakoga pojedinoga rezbarijom bavećega se gospodara, već od davnina nalazi. Medju ovo orudje se broji: strugača, maklja, dlieta, svrdlo, pila, sjekira, bradva, čekić i t. d.

Od svrdla bolji bušać, zavojiti svrđao, te ine za probušavanje glavina rabeće sprave, bez kojih kod moderne tvoritbe točkova niti mali obrtnik ne može biti, našima domaćima obrtnicima jedva su još poznati. Za pravljenje glavčina služeću tokarsku klupicu samo kadkada nalazimo kod njekojih domaćih obrtnika. Ovu obično samo s tim poslom baveći se tokar priugotavljuje uz ustanovljenu cienu.

Ova tokarska klupa — kako to izkustvo pokazuje — svagdje je pedalne konstrukcije, ali je još uvjek podpuno od drva sastavljena, tako, da je na više mjestima i samo vreteno drveno, samo trn i klinac prigotavljuje seoski kovač.

Ovu spravu, a takodjer i strugaču, obrtnici obično sami sebi prigotavljaju. Ocielno orudje na više mjestima i dan danas seoski kovači prave; u najviše slučaja pako upotrebljavaju se svrsi bolje odgovarajuća moderne njemačka i englezka dlieta, svrdla, bradve, sjekire i maklje, pošto su od primitivnijih seoskih proizvoda mnogo bolja i jeftinija. Svrdlo drvorezbara na više mjestima i sada još uvjek seoski cigani prave.

Drvorezbarsko je orudje takodjer: sjekira, bradva, nadalje žličasto svrdlo, ravna i savijena dlieta, ravne i grbave maklje. Ondje, gdje se cigani sa grubomdrvorezbarijom bave, ovo orudje seoski cigani ili kovači prave, inače se takodjer iz trgovina dobavlja.

Ono orudje, koje rabe obrtnici, koji ciepano drvo prerađuju, t. j. orudje bačvarskih obrtnika, više-manje nalikuje na ono, koje se kod kolarstva upotrebljava, s tom razlikom, da blanju mali obrtnici malo kada upotrebljavaju. Ovdje se upotrebljavajuće orudje jeste, kako je to na više mjesta ustanovljeno, od trgovca kupljeni tvornički proizvod.

Stolarski domaći obrtnici svoje orudje takodjer u trgovinama kupuju, ali blanjaču kadkada i sami priugotavljaju. Iznimno orudje jeste, kod izradjivanja drvenoga posudja rabeći se grbavi nož.

Tokarski domaći obrtnici služe se još na najviše mjesta sa najprimitivnijim alatom.

Ima dvie vrsti konstrukcije ko larskih klupa.

Ova konstrukcija kod prve je jedna jednostavna cjepanica ili motka, na kojoj se u sredini uzduž prama jednomu kraju nalazi pukotina, u svrhu držanja čavla, to jest za reguliranje duljine čavla. Ova jednostavna sprava pričvrsti se na stalak i stol, i vrtača je gotova.

Druga tokarska stolica je za jedan stepen bolja, u toliko naime, što je sama za sebe samostalna sprava, gdje se spremice za vreteno i čavle sa svojima nizkim stolcima na jedan zajednički temelj, redovito na dasku pričvrsti, koja na zemlji stoji.

Ako ova klupa za tokarenje frulica služi, odstrani se vreteno. Čim se za tokarenje zdiela rabi, providi se vretenom.

Gdje je kod posla i svrdlo potrebno, naime kod uzdužnog bušenja, upotrebljuje se žličasto svrdlo. Ako se bušenje ne obavlja na vrtači, rabi se zavojiti svrdao, a predmeti se u tom slučaju u strugaču namješćuju. Dogadja se i to, da se na mjesto svrdla usijanim željezom poslužuju; takovo palenje osobito kod kosoga bušenja (n. p. kod frulica) ima prednost.

Gore opisana najprimitivnija vrtača, upotrebljava se osobito kod izradjivanja žljica, vretena te inih manjih predmeta u Erdelju, ona druga pako u svima gornjima krajevima Ugarske, a takodjer i u Hrvatskoj i Slavoniji. Popravak u ovom po-

gledu je nemoguć; navada naroda to ne dozvoljava. Za primjer ćemo navesti to, da je vlada u šaroškoj županiji plaćene putujuće učitelje namjestila da upute ljudе, koji prave frulice, u uporabu boljeg orudja, koje je njima onda bezplatno poklonjeno bilo, ali su se oni opet k svojemu primitivnomu alatu povratili.

Tehnika tokarskoga domaćega obrta u selu Kökös županije Harómzsék, znatno se razlikuje od gore opisane.

Ondje naime domaći obrtnici na jakoj vrtači nove konstrukcije rade, koju bez malih iznimaka vodenom snagom tjeraju. Njihovo orudje više puta takodjer seoski kovači prave, nu obično rabe tvorničarsko orudje.

Orudje košaračkog obrta je u obće primitivno, samo se zadnje vrieme diljem Evrope u tom pogledu gdjekoji napredak opaža, da se kod guljenja vrbovih šiba, u svrhu, da se kora lakše guli, valjak od kaučuka rabi; a osim toga služi još jedna jednostavna sprava, koja podnipošto ne zaslužuje naslov stroja, za blanjanje i sastavljanje razciepljenih šiba.

Naravnim se čini, da se kod ovakovih okolnosti na polju košaračtva najprimitivnije orudje upotrebljuje. Pošto naši domaći obrtnici bez iznimke svi sa šibama podpunoga krstnoga proreza rade, nije njima niti kod košaračtva rabeća se blanja poznata.

Još manje je razgranjen obrt pletenja košara od treska. Za ovu se svrhu potrebno trešće od tvrdoga drva makljom reže, a više puta i običnim nožem. Kod nas još nigdje ne nalazimo onakove košare, kakove Niemci od smrekovih treska izradjuju.

e) Privredni i in i odnošaji.

Privredne odnošaje na žalost nismo u stanju u podpunoj mjeri osvjetliti, jer nam točniji podatci manjkaju.

Na razpolaganje nam služeći podatci, ipak pružaju u tom pogledu neki uvid u te odnošaje.

U sjevernom šumskom kotaru slijedeće privredne odnošaje nalazimo: a požunskoj i nyitranskoj županiji na godinu glava

obitelji popriječno 100 K. zasluži; u barškoj 40·0 K.; u trenčinskoj 23·7 K.; u arvajskoj 37·3 K.; u liptavskoj 50·0 K.; u zólyomskoj 116·0 K.; u hontskoj 54·5 K.; u nôgrádskoj 60·0 K.; u gömôrskoj 32·9 K.; te konačno u borsodskoj 32·7 K.

U iztočnom šnmskom kotaru odpada na glavu ubitelji godišnja zaslužbina od 31.0 154 K.

Iz okolice dolnje Ugarske imademo samo za županiju Bacs-Bodrogh povjerljive podatke, na temelju kojih godišnja poprična privreda za glavu obitelji 541·1 K. iznaša. Ovu znatnu svotu ta okolnost prouzrokuje, što se drvene cipele, koje se onđe izradjuju, vrlo dobro prodaju, nadalje činjenica, da u Apatinu postoji udruga košaračkih domaćih obrtnika. Podatci, odnoseći se na nespomenute šumske kotare, manjkaju.

Na glavu obitelji odpadajuća godišnja poprična zaslužbina kod izradjivanja gospodarstvenog orudja varira izmedju 6·8 K. (ž. Bihar) te 340 K. (ž. Nyitra). Znatne su ove zaslužbine još u županijama Krassó-Szörény (151·5 K.), Arad (145·0 K.), Temes (91·0 K.), Bestrce-Naszód (80 0 K.), Borsod (74·8 K) i t. d. Kod rezbarske robe glava obitelji izmedju 1·96 K. (ž. Torontal) i 400 K. (ž. Bacz-Bodrog) zaslužuje; poprično na temelju nama na razpolaganje služećih podataka 161·0 K.

Kod bačvarstva mienjaju se ove zaslužbine izmedju 25·1 K. (ž. Torda-Aranyos) 2530 K. (ž. Udvarhely) i 386 K. (ž. Haróm sek). U gömôrskoj županiji postignuto je u tom pogledu 1600 K., ali se ovdje u obzir mora uzeti to, da u odješnjoj okolici izradba posudja kadkada malom obrtu nalikuje, dočim je na drugima mjestima izključivo domaći obrt, te se stime samo mužkarci bave

Dosta povoljni su privredni odnosađi i kod izradjivanja šindre, te u tom slučaju, kada se ona putem domaćeg obrta pravi, iznaša izmedju 24·5 K. (ž. Kolozs) i 257·0 K. (ž. Szilag).

Podatci glede zaslužbine izradjivanjem rešetnih obruča bavećih u domaćih obrtnika, manjkaju nam.

Privreda stolarstvom bavećih se radnika, na temelju dobivenih nekoliko podataka, mienja su izmedju 18·0 K. (ž. Szolnok-

Doboka) i 240 K. (ž. Temes); a kod tokarstva izmedju 15·0 K.; (ž. Torda-Aranyos) i 75·0 K. (ž. Nyitra).

Kod košaračkog obrta zasluži glava obitelji godimice 16·6 K. (ž. Szolnok-Doboka) do 1553·3 K. (ž. Basz-Bodrog). Ova potonja zaslubina iznimka je, pošto su obrtnici košaračva u Apatinu uslied udruženja u mnogo boljem položaju nego li ostali neudruženi domaći obrtnici. Ima više županija, u kojima ova svota 100 K. iznaša.

Najnepovoljniji odnošaji vladaju kod vezaka brezovih metla, a njihova privreda varira izmedju 0·4 K. i 160·0 K. (ž. Barš). Ova privreda povoljna je još u županiji krassó-szörényskoj, te iznaša 100·0 K.

Najpovoljnije odnošaje nalazimo potome — na temelju ovih manjkavih podataka — na polju bačvarskoga i košaračkoga domaćega obrta; najnepovoljnije kod vezanja brezovih metla, te kod izradjivanja obruča za sita; kod ovoga zadnjega n. pr. u erdélyskima pograničnimma šumama, jedva mogu iz utrzka proizvoda vrednost materijala izvaditi.

Na ove privredne odnošaje uplivajuće činjenice, vrlo su razne naravi. Tako n. pr. na iste upliva to, koliko su dana na godinu, te koliko sati na dan ovi domaći obrtnici radili; jednom riečju može se kazati, da privreda od duljine poslovnoga vriemena ovisi.

Na žalost, manjkaju nam podateci glede poslovnoga vremena, na temelju kojih bi priobćena data pravo prosuditi mogli. Isto tako niti to neznamo uvjek, da li je u navedenu privedu vrednost materijala uračunata, ili ne, te ako jest, gdje je to učinjeno.

Privredne ove odnošaje, na temelju njekojih praktičnih primjera, možda ćemo bolje moći ocrtati. U selu Zágon, županije Harómszék, dva radnika kroz 19 radnih dana 40 komada kaca (sa sadržajem od 100 lit.) vrednih po 5·6—6·0 K. na prave, osim toga 10 komada čabra (po 14 lit.) komad po 2 K., te 2 komada manjih čabra, vrednih po komadu 1·2 K. Ukupna vrednost ovih proizvoda, sa materijalom, iznaša patome 262 K.

I takovih slučajeva ondje imade, da domaći obrtnici materijal pojedinih imućnijih posjednika na polak izradjuju. U tom slučaju njihova privreda 131·2 K. iznaša, ili po osobi nadan, kod 12—14 satnoga rada, 3·45 K. Od ove svote moraju se kod prodaje nastavši troškovi odbiti, koji oko 10% iznašaju, tako da višeputa pojedini bačvarstvom baveći se domaći obrtnik vrlo liepu zaslubnu postigne.

U onom slučaju, kada domaći obrtnici potrebiti materijal sami dobavljuju, biva njihova privreda znatno nepovoljnija. Za izradbu od šest komada kaca potrebito drvo platili su na primjer sa 5 K., a svaku su kacu i po 5 K. prodali.

Drvo moraju obično iz daleke okolice dovažati, sami stabla obarati, razkomadati.

Ako drvo u izradjenom, jedanput već kalanom stanju kupuju, polučuju za 1 m³ od istoga drva izradjene piljene robe, uz 40—80% odpadaka, samo 29·2—32 K. Po tome za onaj trupac, za koji su bačvari 28 K. dali, pilenje po kubičnom metru samo 14·6—16 K. plaćaju.

Ali se i tuže ondješnji bačvari, da tako rekuć badava rade, te da više puta iz prodanih proizvoda jedva mogu vrednosti potrošenoga drva izvaditi, a to tim više, pošto su mali obrtnici prinuždeni sa svojom robom pijace i sajmove potražiti, gdje se često veća množina istovrstne robe nagomila, a usled toga ciena iste znatno padne.

Slični odnošaji vladaju i u selu Malomfalva županije Udvarhely, gdje su bačvari prije za 1 m³ drva 8—10 K. plaćali, te su uz to liepe zasluge imali. Od ono doba, od kada drvo od trgovaca kupovati moraju, prisiljeni su platiti za onaj materijal po 20—22 K., iz kojega samo 6—8 komada većih kaca izadje, u vrednosti od 4·0—10 K. po komadu.

Kod takovih odnošaja, jedva se može nadnica u obzir uzeti, dogadja se dapače i to, da za svoj rad upravo ništa ne dobivaju. Posljedica ovih okolnosti je ta, da ondje, gdje je prije kod »slobodne izradbe šume«, dotično kada su izabrana stabla po 2—4 K. kupovali, te dok je još rumunjska granica

otvorena bila, u jednom selu radilo je i 400—500 bačvara, dočim se danas s time samo 15—30 osoba bavi, ali i ovaj broj rapidno pada.

Nekadašnji glasoviti havalyski bačvari (ž. Harómsék), osim nekojih iznimaka, već svi preko granice u Rumunjskoj rade tako, te je ono selo, koje je prije dva decenija godišnji promet u iznosu od 200.000 K. izkazati moglo, god. 1898. samo za 5400 K. robe odpremilo.

I u selu Papolca je bilo prije do 100 bačvara. God. 1898. za vrieme mirovanja poljskih poslova, samo je njih 15 radilo, a godišnji proizvod od 40 vozova obaljen je na 5—6 vozova.

Privreda kod izradjivanja obruča za sita, još je lošija u ondješnjoj okolini. Sve dotle, dokle su na spomenuti način za ovu svrhu sposobno smrekovo drvo sa finima godovima tako-rekuć badava dobivali, kada su uz šumsku, na jedno stablo glaseću šumsku doznačnicu višeputa mnogo takovih liepih staba poharali, imali su liepe privriede. Sada za oto sposobno drvo većim dielom iz rumunjskih prašuma dovažaju.

Kolarski obrt takodjer ondje nazaduje. Za tu svrhu sposobnoga drva imade još, ali usled zatvorenja rumunjske granice manjka tržiste za ove proizvode.

Za zalihu točkova za karuce kućni obrtnici i 20 K. postignu. U slučaju unovčenja robe jedan Sikulac — za vrieme mirovanja poljodjelstvenoga posla — kod 12 satnoga dnevnoga rada, 1·2—2·0 K. zasluzi. Mora se u obće primjetiti, da intenzivnost zanimanja domaćega obrta redovito od uvjeta unovčenja, te od toga zavisi, mogu li se u obće time ondješnje dnevne nadnlice postići.

Tačke (sa okivanjem) po komadu, u toj se okolini prodavaju za 5·6—6·0 K., koja ciena je previsoka, ako u obzir uzmememo to, da ista niti kod velike prodaje (po 100 kom.) u glavnom gradu nije veća. Ciena iz ciepane bukovine izradjenih tačka (bez okivanja) samo 2·0—3·6 K. iznaša. U aradskoj županiji plaća se za jedne tačke 3·6 K., u peštanskoj 7·0—9·0 K. sa specijalnom formom i veličinom.

Držala za orudje stoje ondje 12 filira po komadu. Drvene vile, grablje, držala za kose i lopate u zemlji Sikulaca takodjer su skupe, popriečno 40 filira po komadu, dok znamo, da se ovi predmeti u gornjima kotarima, gdje se n. pr. drvene vile popriečno 30 filira prodavaju, mnogo jeftinije dobiti mogu. Moramo ovdje još i to navesti, kada već o zemlji Sikulaca govorimo, da ta okolnost prieti razvitku domaćega obrta, što u susjednoj Rumunjskoj mužkarci svoj svakdašnji kruh lahko služiti mogu.

Jedan radnik brassovske tvornice rekao je: »zašto da radim ovdje cieli dan za jednu forintu, kada u Rumunjskoj dnevno 3 franka dobiti mogu.

Ciena brezovih metla iznaša ondje 4—6 filira po komadu, a za flnije izradjene na sajmu dobiva se i po 20 filira. U kolozskoj i barškoj županiji ciena je ovakovih metla 8 fil., u krassó-szörenýskoj, torontalskoj, torda-aranjskoj i torda-maroškoj 4 filira; u zolyomskoj županiji plaća se po komadu 9—14 filira. Samo ravnateljstvo ug. drž. željeznica treba do 400.000 komada ovakovih metla na godinu, u vrednosti oko 20.000 K., ali se od ove množine iz zemlje Sikulaca jedva moglo 47.000 odpremiti, pošto poduzetnik do ustanovljenoga roka nije bio u stanju više nabaviti.

God. 1898. bilo je od ove vrsti robe 9.334 q. (po prilici 7·5 miliona, u vrednosti od 597.396 K.) u inozemstvo izveženo. Preprodavatelji one robe u glavnom gradu, kod prodaje u velikom uz znatniji popust, traže 7·0—20 K. za 100 komada.

Od rezbarske robe za korito, plaća se u zemlji Sikulaca, prama veličini 1·6—3·2 K., u pozsonyskoj županiji popriečno 4 K.: u trenčeňskoj 2·0 K.; u aradskoj 1·2—3·6 K.; sa drvene cipele u bačkoj plaća se po paru 34 filira, u glavnom stolnom gradu po kvaliteti drva 80—140 filira.

Pravljenjem šindre baveći se domaći obrtnici, obično sami k tomu potrebno drvo davaju, a dobivaju redovito sa 1000 komada 12 K. Šindru ovu samo u onim okolicama pro-

izvadjaju domaći obrtnici iz vlastitoga materijala, gdje još od puteva jako udajenima obćinskim ili privatnim šumama, jeftino do drva doći mogu. Uračunavši i dovozne troškove na trg, dva zajedno radeća radnika dnevno 3·0—3·7 K. zasluže ili po osobi 1·5—1·88 K.

Jedinstvena ciena stolarskih predmeta, te dnevna privreda radnika, s razloga raznoličnosti istih te uslied raznovrstnoga u tu svrhu upotrebljavajućega materijala, dade se vrlo težko ustanoviti. Tako стоји stolić za cvieće u temeškoj županiji 2·4 K. po komadu, u kolozskoj za cifraste bukove stolce, klupe, te od ljeskovih palica napravljene vrtne klupe, plaća se poprično 2·25 K. po komadu.

Tokarske radnje takodjer su vrlo različite, tako da se više puta cene jedne vrsti predmeta po okolicama i materijalu tako mjenaju, da ih nije moguće u ovom pogledu poprično izkazati. Isto možemo i za košaračku robu veći.

f) Način unovčivanja.

Glavno je, da u pogledu temeljitoga poznavanja stanja ma koje god grane domaćega obrta isto saznamo, na koji način domaći obrtnici svoju robu unovčuju. Proizvodi domaćega obrta mogu se raznim načinom unovčivati. U tom pogledu sbilja ovdje sve one, kod historičnog razvijanja unovčivanja proizvoda ulogu igrajuće načine naći možemo. Višeputa se i dandanas još dogadja, da domaći obrtnici svoje proizvode putem zamjene unovčuju, tako na primjer za čabre, bačvice, korita, vretena, presljice i t. d. u mjestu ili i u dalekoj okolini, gdje se orahova roba neizradjuje putem kućarenja za živež, žito, brašno i t. d. zamjenjuju.

Na ovakav način, to jest putem kućarenja, u nekojima se okolicama proizvodi domaćega obrta prodavaju. Naši Slovaci razne rezbarske predmete, frulice, košare i t. d. na ovakov način prodavaju ne samo u domovini, nego i u inozemstvu, osobito u Njemačkoj i u Rusiji.

Drugi način unovčivanja je taj, kada domaći obrtnici sami ili više puta udruženo, svoju robu na tjedne sajmove

godišnje vašare bljižih gradova odpremaju. Ovaj je način unovčivanja kod svih proizvoda domaćega obrta običajan. Velika prednost ovoga načina sastoji se u tome, što domaći obrtnici i onu korist, koju bi inače posredujući trgovci dobili, sami uživaju.

Na uštrb mu služi nasuprot ta okolnost, da su na ovakovima sajmovima, koji se u blizini onih mesta, gdje se ova roba proizvadja, nalaze, kod nagomilanja velike množine istovrste robe ovi domaći obrtnici, koji novaca nuždno trebaju, osobito zadnjih dana prisiljeni svoju robu pošto poto razprodati. U ovakovom slučaju još gorje prolaze, nego da su iste imućnijim posredujućim trgovcima prodali bili.

Iznimno nalazimo već i na ustrojstvu udruživanja temeljeće se unovčivanje. Ovaj način unovčivanja kod našega si naroda jako težko polje osvaja, unatoč tomu, da je jedan od najrazumnijih načina unovčivanja.

Najobičniji način unovčivanja je taj, da domaći obrtnici svoje proizvode posredujućim trgovcima prodaju. Takovi jesu više puta onomjestni bolje situirani domaći obrtnici ili posjednici, u najviše slučajevima krčmari, trgovci mješovite robe ili trgovci željeza, a samo u riedkim slučajevima izključivo sa prodajom proizvoda domaćeg obrta baveći se trgovčevim. Ovakovi posredujući trgovci robu redovito po unapred ustanovljenoj cieni kupuju, pak razpolazući većom glavnicom i izkustvom, kupljene proizvode u sgordan čas i u daleke okolice odpremaju i tamo unovčuju.

U svrhu dobave drvenog posudja u zemlji Sikuloca, te radi nabavljanja košara, te inih manjih rezbarskih predmeta u gornjim krajevima, kadkada posredujući trgovci i sami domaće obrtnike posjete, potrebite proizvode putem kućarenja sakupljaju, a od onda dalje u svoja skladišta, ili na mjesto prodaje odpremaju.

Proizvadja se redovito iz vlastitog obrtnikovog drva na njegovu inicijativu, te na njegov račun.

Ali, imade i takovih slučajeva, da domaći obrtnici ne imajući za dobavu materijala dovoljnih sredstva, imućnijim

trgovcem ili posjednikom, koji k tomu potrebno drvo dadu, napolak rade. Ovakovih slučajeva nalazimo u novije doba, u zemlji Sikulaca, i to ondje, gdje je za pravljenje drvenoga posudja, potrebiti materijal već znatno skuplji nego što je prije bio. Stalno naseljeni trgovci, kao poduzetnici više puta uz ustanovljenu jedinstvenu cenu naručuju pojedine proizvode. U takovim slučajevima obrtnik sam daje za oto potrebiti materijal, ali se dogadja i to, da ga naručitelji dobavljaju. Gospodarstveno orudje na više se mjesta na ovaj način izradjuje.

Na poduzetničkom temelju stojećim domaćim obrtom možemo takodjer i taj način nazvati, kada pojedini poduzetnici u nekojoj okolini, osobito na onima od prometnih pruga daleko nalazećima se mjestima, u svrhu izrabljenja pojedine dielove šume kupuju, koje onda u poslu vještim obrtnicima iz pojedinih krajeva zemlje izraditi dadu da s njim zajedno radi.

Kolica, tačke i lopate u gornjim se krajevima, te u Hrvatskoj i Slavoniji, na ovaj način proizvadjavaju.

g) *Ustrojstvo domaćega drvarskog obrta.*

Naš domaći obrt, bez iznimaka, većim dielom poljodjelstvom bavećemu se narodu pruža nuzgredno zanimanje. Istoga je značaja domaći obrt i onda, kada od maloga obrta potiče.

Takovo ustrojstvo domaćega obrta, kod kojega bi se pomoćnicima radilo, ne poznamo, osim onaj slučaj, kada proizvoditelj šindre kojeg uzme, da s njim zajedno radi.

Ovim jednostavnim odnošajima podpuno odgovara i radionica domaćih obrtnika. Posebnu radionicu u riedkima slučajevima imadu. U ljetno doba obično vani pod vedrim nebom ili pako u šupama rade, u zimi pako u sobama. Dogadja se i to, da ondje, gdje manja obitelj dvie sobe posjeduje, jednu za vrieme rada kao radioniku upotrebljavaju.

h) *Razvitak i strukovna obuka.*

Već smo i na drugom mjestu iztaknuli, da se naš domaći obrt u tehničkom pogledu svagdje ne razvija. Imao

lica, u kojima domaći obrtnici mjesto staroga orudja već rado upotrebljavaju novo modernije; dočim na drugima mjestima, u ovom pogledu niti najmanjega napredka neopažamo. Naši domaći obrtnici još su konservativniji u onima slučajevima, ako bi uobičajeni, konstrukcionalni ili ini tehnički pravac napustiti morali. To se osobito kod ovih grana obrta opaža, kod kojih u obće takova konstrukcija postoji n. pr. kod stolarskog domaćeg obrta.

Novotarije u pogledu materijala, ili glede oblika, takodjer na velike potežkoće nailaze. Tako n. pr. ima okolica, gdje one duge na kablima za napajanje, na kojima ima držak, niti na izrični zahtjev nisu voljni od drugoga osim čamovoga drva napraviti ; ili onaj, tko je naviknuo skrajne šiljke na vilama od posebnoga drva pričvrstiti, težko se dade nagovoriti, da sva tri šiljka, putem ciepanja, od jednoga komada napravi.

Ima onda opet i takovih okolica, u kojima na temelju po poduzetniku razdieljenih uzoraka, loše i manje fine oblike brzo napuste. Za takav primjer možemo uzeti u nyitranskoj županiji sela O'-Tura i Lubina, gdje su već prije nekoga vremena počeli od javorovoga drva izradjene i slikama izkićene kućne tokarske predmete izvrstno imitirati, one naime, koji se u Berchtesgadenu i na nekojima mjestima u Českoj proizvadaju, i to tako, da niti vještaci nisu u stanju iste od ovih razlikovati.

Kao vlada, tako su i nekoja privatna družtva nastojala oko toga, da se nekoje grane domaćega obrta putem strukovne obuke unaprede. Svrha tomu bilo je podizanje već postojećih obrta u pogledu konstrukcije, ukusa i tehnologije.

Novi domaći obrt, za koji se je želilo, da se sa strukovnom obukom udomaći, jeste n. pr. dvorezbarstvo u onakovom pravcu, kako to u Bavarskoj u Oberammergau-u, te u Oberlandu u Švicarskoj nalazimo. Istu svrhu su imale dryvorezbarske škole u Zayugrócu (ž. Trećsén) te u Homonni (ž. Zemplén). Na više mjesta otvorene, te i sada postojeća škola dječijih igračaka u Hegybányi, te obukovna radionica u Tenyves-Chvojnici, imale su istu svrhu, a imaju i dandanas.

Obuka već spomenutoga tokarstva u Zborotu imala je svrhu, da one, ondje u većem broju nalazeće se tokare na uporabu moderne vrtače te modernoga orudja nauči.

Ova nastojanja s tog razloga nisu imala do sada uspjeha, pošto su ovom prilikom na najglavniji uvjet, to jest na ustrojenja temeljитoga i stalnoga trgovачkoga prometa, sasvim zaboravili bili. Iz obukovnih škola izlazeći radnici bili su osamljeni, nisu nikoga imali, tko bi njihovu izradjenu robu kupovao bio, tko bi njima posla dao bio, ili kod njih naručivao; jednom riečju, nije bilo nikoga, tko bi ove grane domaćega obrta u prometnom pogledu uredio bio. Dobro nam je poznata ona obće gospodarstvena izreka, da je lahko proizvodjati, ali težko prodati, ili da je unovčivanje bez sustavnog prometnog ustrojstva, ma u kojoj god grani unapredjivanog domaćeg obrta, svako nastojanje bezuspješno.

Oko podizanja košaračkog obrta i prodje mu, postigao se je znatno veći uspjeh. Ministar trgovine kroz pojedine poduzetnike, koji su uz godišnju nagradu dužni ustanovljeni broj radnika izobraziti, domaći košarački obrt sa uspjehom razširuje. Od ovuda izlazeći radnici redovito i poslie toga uz povoljne uvjete za pojedine poduzetnike, kod kojih su izučili, rade, te je tako za njihov obstanak skrbljeno. Ministar trgovine odgaja u ovom pogledu putem košaračkih škola (Bellus, Békés, Tokaj) i za finiji obrt radnike, koji svoje zanimanje takodjer uspješne tjeraju.

Ministar poljodjelstva pako jednostavno pletenje košara putujućim učiteljima širi, a takodjer i vezanje metla u onima okolicama, u kojima to prirodni odnošaji — gojitba breze — zahtjevaju. Slično postupa i kod razširivanja gospodarstvenih predmeta domaćega obrta. Ovaj blagoslovljeni rad razgranjuje se od godine do godine tako, da je već u trećoj godini djelovanja, naime god. 1900. u onima u pogledu pravljjenja košara, kefa, metla te na rezbarske radnje odnosećim se 145 obukovnim tečajevima 7754 gospodara sudjelovalo. Ako ovdje u obće nješto manjka, to je opet ustrojstvo u pogledu prometa te naručbe robe za domaće obrtnike.

U pogledu obljudljenja zanimanja domaćega obrta i ministar nastave čini svoju dužnost, u koliko je naime u pučima i inima školama praktičnu obuku glede pravljenja štapova, pletenja košara i rezbarstva uveo.

i) Uresba.

Proizvodi domaćega obrta osobito su sposobni za oto, da ukus pojedinih naroda u svojoj originalnosti poučavamo. Narodni ukus se u dva pravca osobito opaža, naime: u pogledu oblika, te u bojama.

Osobiti je to pojav, da u onim udaljenim krajevima, osobito pako u okolicama u kojima ima različitih narodnosti jedva možemo naći razlike u običnim dielovima motiva narodnoga umjetništva.

Naivna duša narodnoga umjetnika obraća se za reprodukciju rezbarskih uzoraka k onoj njega okružujućoj prirodi, naime njemu najbliže stojećim predmetom iste. Tako čini: Magjar, Slaven, Niemac, Francuz, Turčin, Perzijanac, a tako i indijanski seljački rezbari; isto tako postupaju i seljakinje u pogledu vezanja i šivanja. U koliko su prirodni odnošaji jednak i srođni, u toliko se slažu pojedini narodi u pogledu pojedinih uresbenih motiva. Tulipan, karanfilj, ruža, i ino razno vrtno cvieće diljem ciele Europe, a takodjer i u Aziji, udomilo se u narodnom umjetništvu; dočim se granat, palmin list, kao i mnogi motivi južnih krajeva, samo kod ondje stanujućih, ili od onuda doseljenih naroda, već od pravremena pronaći mogu.

Dugotrajno prometno obćenje i ovdje može u toliko uplivati, da se flora i u onima od prebivališta jednoga naroda daleko ležećim svjetskim krajevima, u njegovom narodnom umjetništvu takodjer naći može.

Jako finu samo dobro uvježbanim okom opazit se moguću razliku i kod stvaranja istovjetnih motiva, možemo kod pojedinih naroda naći. To je iz duše naroda izvirajući, takodjer i u uresbenom umjetništvu pokazujući se narodni značaj.

U pogledu boja takodjer nalazimo razlike kod pojedinih naroda. Dok na pr. magjarski narod prema harmoniji živah-

nijih svjetlijih boja nagnje, kod vezanja pako — redovito kod ženskih radnja naobraženijih krugova — blažije spajanje boja renaissance opažamo, dotle kod južnih Slavena, kod Slovaka u našima gornjima krajevima, pa kod Rusa nalazimo samo neki ograničeni broj boja, koje oni spajaju, te je to i za nje karakteristično.

I tehniku uresbe kod domaćega je obrta raznovrstna. Najjednostavnija je ona, kada se oski umjetnik kod uresivanja jarmova, preslica, stolica, stolova ili sankuka, na istima motive karanfilja, paunovoga pera, palme i t. d. jednostavno u konturama izradi.

U nekojim okolicama Sedmogradske domaći obrtnici pojedine dielove pokućva ukrase prostom rukom narisanim cviećem, a taj posao izvedu uglastim dlietom. Bolji se utisak postigne u tom slučaju, ako se drvo prije rezanja i dlietanja paljenjem posmedji, jer se ures na tamnom temelju bolje podigne.

Rezbarija sa gladkom i nizkom plastikom samo iznimno nalazimo, i to u zemlji Sikulaca na škrinjama, stolcima, a osobito na kućnim vratima, kada se za uresivanje za temelj upotrebljava crvena ili modra boja neba, te time ures bolje podigne. Sa liepom, životinjske i čovječe motive upotrebljavajućom plastikom izrežu više puta u Hrvatskoj i u gornjoj Ugarskoj drvene čaše, čture i t. d. dočim n. pr. somogyskoj i zalajskoj županiji samo sa urezanima, te sa bojama izpunjenima crtama uresuju tako, da ovaj ures ciele čine predstavlja (hrvatski ukus).

Skrižaljno rezbarenje (Kerbschnitt) riedko kada nalazimo, i to u okolini Sikulaca kod domaćih obrtnih predmeta, a također i u drugim okolicama, u kojima se je ono naseljenjem Niemaca udomilo.

U onima okolicama, u kojima Rusini stanuju, možemo naći, da se drveno posudje sa pripaljivanjem uresuje. Rusinski narod ne voli ravnih crta, već iz točka sastavljene okrige . zvezde, te kadkada samo od poluokruga napravljene redovei

U Hrvatskoj i Slavoniji iz organičkog života uzimajuće motive jednostavno izčrpkaju, dubljine crta sa tamnom bojom

izmažu, te ures sa crvenom ili žutom bojom podignu (redovito salitrenom kiselinom). Na drvenima lulama, palicama i t. d nalazimo isto ondje više puta i tehniku bosanskih kovnih uložaka, te sa ovom srodnim klinčani mozaik.

Obljubljena je uresna tehnika domaćih stolarskih obrtnika slikanje cvieća sa uljenima bojama. Slikanje tulipana, koje je njeničkoga poriekla, udomaćeno je širom ciele Europe od više stoljeća. Značajno je, da u pogledu ukusa, boja, razmjera i vrsti motiva i ovdje takodjer velika raznolikost postoji. Drugačije je kod Sikulaca, Čangova, erdeljskih Sasa, te kod Niemaca naseljenih u zadnjem stoljeću u dolju Ugarsku, kao i Slovaka u gornjoj Ugarskoj. U specialno karakteriziranje ne ćemo se upustiti, unatoč tome, da bi to i zanimivo bilo.

Novoga je poriekla, kao posljedica tujeg upliva u njitranskoj županiji po tokarima se upotrebljavajuća uresba sa »snimajućima« gelatin slikama, koja buduć je crna, nije liepa, ali se kao imitiranje berchtesgadenskih i českih proizvoda vrlo dobro unovčuje. Dokazom najvećoj razboritosti je i ta okolnost, da ondješnji poduzetnici i obrtnici još i uresbene slike iz domovine oblika predmeta naručuju. Tako se onda više puta dogadja, da se na onima u O-Turi i Lubini proizvedenima kućanstvenima predmetima slike alpinskih okolica s njemačkim napisom naći mogu. To doduše nije patriotičan, ali za promet vrlo koristan postupak.

B) Na tvorničkom poduzetničtvu temeljeći se domaći drvarske obrte.

Jedan novi oblik ustrojstva domaćega obrta je taj, koji na taj način postane, da velika tvornička poduzetničtva nekoje radnje izvan tvornica, daklem obično po onima kod svojih kuća radećim radnicima prigotavlјati dadu.

Nama su samo dvije grane takovog domaćeg obrta u našoj domovini poznate, kod kojih se ovo ustrojstvo izrično u kriesti nalazi. Ove obrtne grane jesu: obrt savijenoga pokućstva, te pravljenje šindre.

Proizvadjanje savijanog pokućtva, stoličnih sjedala u užjem smislu rieči tvornički je obrt, kod kojega se načelo podieljenja rada na najobširniji način upotrebljava. Usled obširnijih mjera proizvodnje te s jedne strane za oto, pošto za proizvadjanje postojećih raznovrstnih radnja ovakove naselbine veće prostorije trebaju, a u ostalom i radi umanjenja gospodarstvenih troškova, već su se od nekoliko decenija odnošaji tako razvili, da se stalne, jednostavne vrsti radnje, kod kojih glavnu ulogu ručni rad igra, izvan tvornica prave. Medju ovakove radnje spadaju osobito turpianje, te opletivanje stoličnih sjedala i naslona.

U dvanaest ovakovih tvornica pokućtva zemalja krune sv. Stjepana, te u jednoj tvornici sjedala za stolceve, bilo je god. 1898. ukupno 1975 izvan tvorničkih prostorija radećih radnika, od kojih se 1328 sa pletenjem trstenih sjedala bavi. Ovi domaći obrtnici jesu većim dielom za težki poljodjelski te ini rad već nesposobni mužkarci.

Ovi za vremena mirovanja poljskih poslova, a to je osobito u zimsko doba, u tvornicama preuzimaju one izvan tvornice napraviti se imajuće pokućtvene dielove, zajedno sa radnji spadajućim nuzgrednim materijalom, koje nakon dogotovljenja onamo nazad odpremaju. Ove radnje obavljaju se po pogodbi. Dnevna privreda, prama vještini, te prama kod toga posla potrošenom vremenu, iznosa 0·6—2·0 K.

Ima danas već tvornica, u kojima se ovaj sistem radnje tako jako razvio, da više od polovice izvanskih radnika imaju, to jest domaćih obrtnika. Na nekojim naselbinama i do 400 ovakovih radnika imade, dočim nasuprot i takovih tvornica ima, kod kojih se ovaj sustav još neupotrebljava. U pogledu natjecanja te prospéiranja, ove potonje od onih prvih znatno zaostaju. Osam od onih, u svjetskom prometu znatno mjesto zauzimajućih tvornica, namještavaju mnogo izvanskih radnika, odnosno domaćih obrtnika.

Na više se mjesta može još u tom pogledu pritužba čuti, da narod ne voli stalne tvorničke radnje obavljati. Zahtjevi

naroda tako su još primitivni, da on ne osjeća potrebe dobre stalne zarade, za oto samo sa prekidanjem radi. Osobito od ranog proljeća, do kasno doba zime, akoprem ih poljski poslovi ne sprečavaju uveik u tome, samo onda po pojedine radnje dolaze, kada su novce već potrošili.

Ovo se ustrojstvo kod proizvodjanja šindre od onoga prvoga nešto razlikuje, u koliko domaći obrtnici, po starom običaju, od tvornica preuzeti materijal ondje na domu izraduju. Po tome su ovi obrtnici po pogodbi radeći tvornički radnici. Uvezši u obzir pako tu okolnost, da proizvoditelji šindre izrabljenjem vremena isto tako kao kod domaćega obrta nedovisno sami razpolazu, t. j. nisu pod pakom tvorničarevom: za oto ih faktično za domaće obrtnike držati moramo.

U koliko su nama podatci poznati, god. 1898. u 62 pi-lane bilo je 315 osoba kod ovakovih radnja zaposleno. Proizvedeno je na godinu 58138 hiljada komada šindre, u vrednosti od 798.000 K.

Poprična pogodbena zaslubina po 1000 komada šindre iznašala je 5 K., a po tome ukupna radnička privreda oko 291.000 K.

Moramo primjetiti još to, da u broj 315, pomoćni radnici uračunati nisu. Dva zajedno radeća radnika mogu na dan redovito 750 komada prigotoviti tako, da njihova ukupna dnevna privreda 3·75 K. iznaša.

Koliko odpada od ove šindre na pojedine županije, to jest koliko se komada od te množine ondje izradilo, to nam pokazuje ona, na temelju god. 1898. izdanih obrtničkih statističkih data sastavljena skrižaljka (str. 680.).

Nekoje na tvorničkom poduzetničtvu domaćega obrta temeljeće se ustrojstvo domaćega obrta možemo gdjegdje i kod proizvodjanja gospodarskog orudja naći, naime u »Bakonyu« gdje jedna i sama takovom proizvodnjom baveća se tvrdka, uz razne uvjete ovakovo orudje i po radnicima izvan kuće izvadjati dade. Slično smo već ustrojstvo i kod pletenja košara spomenuli.

Tekući broj	Ž u p a n i j a	Broj naselbina	Hiljada kom. šindre
1	Abany - Torna	1	130
2	Arad	2	8.000
3	Baćs - Bodrog	2	2.350
4	Beszterce - Naszód	3	4.000
5	Arva	3	357 5
6	Csik	4	2.100
7	Csongrád	6	11.987
8	Gömer	3	1.136 5
9	Háromszék	2	1.230
10	Heves	2	6.500
11	Hunyad	2	1.320
12	Jasz - Nagy - Kun - Szolnok . . .	3	7.518
13	Kolozs	1	200
14	Krassó - Szörény	2	259 4
15	Mármaros	1	387
16	Maros - Torda	2	1.790
17	Sáros	1	95 4
18	Udvarhely	1	70
19	Torontál	2	500
20	Ung	1	165 5
21	Possony	1	200
22	Trenesén	1	1.575 6
23	Szepes	4	1.930
24	Zemplén	1	250
25	Zólyom	7	2.286
	Ukupno . . .	62	58.137 9

Ovaj način radnja, osobito kod izradjivanja palica bio je prije običajan, ali je danas već uslijed izselivanja naroda tako rekuć sasvim prestao, akoprem su sve ondje vršeće se radnje, kao što su: turpianje, trljanje, politiranje, takove naravi, da ih domaći obrtnici lahko obavljati mogu.

(Svršit će se).

LISTAK.

Osobne viesti.

Imenovanja i premještenja. Ban kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije obnašao je imenovati: svršene šumarske akademičare Teodora Georgijevića i Gjuru Strapajevića šum. vježbenicima kod imov. obćine gradiške (potonji je medjutim imenovan vlastel. šumarskim pristavom u Valpovu, to je i ovo mjesto nastupio, a na prvom se zahvalio. Op. uredn.); kr. šumar. vježbenika Milana Lepušića kod kr. kot. oblasti u Sušaku, kr. kot. šumara II. razreda sa sustavnimi berivi, ostavivši ga i nadalje na dosadanjem mjestu službovanja; nadalje premjestiti na vlastitu molbu kr. kot. šumara Dinka Blažića od kr. kot. oblasti u Pisarovini, kr. kot. oblasti u Pisarovini kr. kot. oblasti u Stubici, a iz službenih obzira kr. kot. šumara I. razredu Andriju Lončarevića od kr. kot. oblasti u Belovaru kr. kot. oblasti u Koprivnici.

Zahvala družvenoga predsjednika. Višegodišnji odlični i vrlo obljeđeni predsjednik našega hrv.-slav. šumarskoga društva, Presvetli gospodin Marko grof Bombelles, prisiljen je bolesti radi krenuti na dulje vremena na jug, te se je toga radi na časti predsjednika još prije obdržavanja ovogodišnje glavne skupštine zahvalio. Uvažujući velike zasluge vrloga i odličnoga odstupivšega predsjednika, stvoren je na ovogodišnjoj glavnoj skupštini jednoglasni zaključak, da se Presvetli gospodin Marko grof Bombelles ne samo od strane društva srdačno telegrafički pozdravi, već i umoli, neka bi blagoizvolio ponovno čast predsjednika hrv.-slav. šumarskoga društva primiti. Žalivože Presvetli je gospodin pozivom na slabo zdravlje, koje mu ne bi dozvoljavalo, da se u podpunom obsegu kao do sele poslovi oko rukovodstva društva bavi, na tom se osobitom povjerenju srdačno zahvalio, i ponovni izbor odklonio, nu ujedno obećao, da će i u buduće interesu društva krepko podupirati. Po naše društvo vrlo laskavo pismo, koje je Presvetli go-

spodin Marko grof Bombelles, nakon ponovnoga izbora za družtvenoga predsjednika, upravio na I. družtvenoga podpredsjednika velem. gosp. odsječnoga savjetnika F. Zikmundovskoga, priobćujemo niže medju družtvenim viestima“ uz želju: neka bi boravak na jugu Presvjetlom gospodinu prijao, pa daj Bože da ga možda i opet kada u buduće na čelu našega družtva ugledali.

U službi nastradali. Član našega družtva kr. kot. šumar koprivnički Ratislav Maksić nadjen je 10. pr. mj. hampovačkoj šumi, gdje u bezsviestici leži kraj svoga konja, s kojega je nesretnim slučajem pao. U težko ozleđenom stanju, a još u bezsviestici, prenešen je u bolnicu u Koprivnicu; Dne 23 pr. mj. obavljena je u bolnici u Zagrebu težka operacija na našem članu, kot šumaru imovne obćine križevačke, Josipu pl. Aue, koji je već dulje vremena težko bolovao na nozi, a tražio već toj, u službi zadobivenoj boljetici lieka u Budimpešti i ponovno u Zagrebu.

Umro. Netom što je, već nešto boležljiv, svršio šumarske nauke u kr. šumarkoj akademiji zagrebačkoj, preminuo je u Požegi u mlađahnjoj dobi Julio Horn, mladić veoma darovit, čestit, a vrlo zauzet za odabranu si šumarsku struku, a koji bi, jer smo ga dobro poznavali, bio danas sutra sigurno na polju našega domaćega šumarstva mnogo vredio. „Pokoj mu vječni!“.

Družtvene viesti.

Pismena zahvala dosadanjega družtvenoga predsjednika. Gore, medju osobnim viestima iztaknuli smo da je, povodom čestitke na ponovnom izboru, od dosadanjega predsjednika Presvjetloga gospodina Marka grofa Bombela na I. družtvenoga podpredsjednika Velemož. gosp. F. Zikmundovskoga stigla pismena zahvala, koja glasi:

Visoko cijenjeni g. odsječni savjetniče i podpredsjedniče!

Kako ste izvoljeli razabrati iz moje brzovjave, nije mi žalibože moguće, da se podvrgnem zaključku posljednje glavne skupštine našega družtva.

Teškim srcem, ali tek nakon zrela razmišljanja, umolio sam za rješenje od predsjedničke časti. Bilo bi me žalostilo i razočaralo, da su me gospoda pustila bez svakoga srdačnjeg oproštaja; ipak se nisam mogao nadati, da će mi sl. skupština još jednom na tako laskav način izraziti svoje povjerenje!

Zdravlje mi žalibože ne dopušta, da bih mogao zdušno vršiti predsjedničke dužnosti, a opet nije na meni, da zlorabim Vaše povjerenje i obnosim predsjedničku čast, a da je nisam zasluzio. S toga

sam prinužden, da Vam s izrazom iskrene hvale ponovno saopćim neopozivu svoju odluku.

Samo se po sebi razumije, da ostajem i nadalje prijateljem i promicateljem interesa našega društva — u koliko mi zdravlje dopušta — i da će mi opetovani izraz Vašega povjerenja ostati u ugodnoj i nezaboravnoj uspomeni.

Moleći Vas najuljudnije, visoko cijenjeni g. podpredsjedniče da izvolite ovaj list objelodaniti u „Šum. Listu“, ostajem sa srdačnim „zbogom“ Vama i svim članovima

odani Vam
Marko grof Bombelles.

U Opeki, dne 23. listopada 1902.

Zapisnik sjednice upravljućeg odbora hrv.-slav. šum. društva, obdržavane dne 7. rujna 1902. pod predsjedanjem I. družvenog podpredsjednika Vel. g. Ferde Zikmundovsky-a i u prisutnosti II. družvenog podpredsjednika Vel. g. Josipa Havasa, te p. n. gg. odbornika V. Benaka, I. Partaša, Stj. Frkića, S. Slapničara, D. Moenaja, A. Rosmanitha, A. Kerna, blagajnika L. Šipeka i tajnika A. Borošića.

Predmeti viečanja.

Točka 1. Čitanje zapisnika odborske sjednice od 28. prosinca 1901.

Nakon pročitanja bude zapisnik podpisan i bez primjetbe ovjerovaljen po p. n. gg. odbornicima I. Partašu i A. Kernu.

Točka 2. Razprava glede obdržavanja glavne skupštine.

Nakon podulje debate ustanovljuje se, da se skupština obdržava na dne 20. listopada 1902. — Na dan 19. listopada da se pako upriči izlet u zagrebačku goru u šumu grada Zagreba, kao i u šume Presv. g. grofa M. Kulmera. — Za mjestnog poslovodju izabire se kr. kot. šumar R. Erny u Zagrebu. — K izletu neka se pozove i hrv. planinarsko društvo u Zagrebu.

Ujedno se prihvata po predsjedničtvu sastavljeni dnevni red za glavnu skupštinu s tim dodatkom, da se na dnevni red stavi izbor družvenog tajnika, pošto se je dosadanji tajnik na toj časti zahvalio, a eventualno i izbor jednog odbornika za slučaj, da bi koji od sadanjih odbornika tajnikom izabran bio.

Nadalje ustanovljuje upr. odbor družveni proračun za g. 1903. sa prihodom od 24.780 K izdatkom od 21.400 K odnosno viškom od 3.380 K.

Isto tako prihvata se po blagajniku sastavljeni zaključni račun za godinu 1901,

Točka 3. Riešenje tekućih predmeta.

a) Izvješće se, da je u smislu zaključka glavne skupštine od g. 1901. podnešena predstavka vis. kr. zem. vlasti u predmetu zaštićenja dužičarske proizvodnje u Hrvatskoj i Slavoniji prigodom obnove trgovačkih ugovora, te da su k jednu zamoljene i trgovačko-obrtničke komore u Zagrebu i u Osieku, da družtvenu predstavku i sa svoje strane podupru.

K jednu čita tajnik odnosne stigavše odgovore spomenutih komora kojima se slažu sa družvenom predstavkom.

Uzima se na znanje.

b) Tajnik čita odluku kr. sudbenog stola kao gruntovne oblasti u Zagrebu, glede uknjižbe prava najma po hrv.-slav. zem. eraru za novo iznajmljene prostorije za šum. akademiju u šum. domu.

Uzima se na znanje.

c) Tajnik čita poziv hrv. zem. vlade, glede sastavka pitanja za državni izpit, obdržavan u Zagrebu 21. travnja 1902. i sljedećih dana izvješćujući, da je tomu pozivu udovoljeno.

Uzima se na znanje.

d) Predlaže se novi najamni ugovor, sklopljen sa hrv.-slav. zem. erarom glede iznajmljenja dvaju stanova za proširenje šum. akademije u šum. domu, koji je vis. kr. zem. vlasta odobrila.

Uzima se na znanje time, da se uruči družtv. blagajniku na pohranu u družvenoj blagajni.

e) Izvješće se, da je svojedobno vis. kr. zem. vlasti u syrhu izloženja na pariškoj izložbi posudjena sbirka hrastovog žira, družtvu povraćena i u družvenom muzeju pohranjena.

Uzima se na znanje.

f) Tajnik čita odpis visoke kr. zem. vlade od 18. kolovoza 1902. br. 60.680, kojim se družtvu poziva, da u smislu najamnoga ugovora dade izvesti neke popravke u prostorijama šum. akademije.

K jednu izvješće se, da je odnosne popravke u družtvu sa kr. tehničkim savjetnikom pl. Pisačićem izvidio, te da trošak ne će preko račiti svotu od 200 K.

Uzima se na znanje i trošak dozvoljuje.

g) Čita se poziv predsledničtva kr. zem. vlade, kojim se družtvu poziva, da članovom preporuči nabavu adresara.

Predaje se uredniku na uvrštenje u družtveni časopis.

h) Tajnik izvješće se, da će se podrum u šum. domu na zapadnom krilu morati nasipati, pošto preko zime leži u njem voda na 0-5 m. dubljine. A pošto se sada gradi trgovački muzej, to je pružena najljepša prilika, da se zemlja za nasipanje pribavi.

Pošto je jur prije stvoren zaključak, da se ovaj dio podruma nasipa, to se ovlašćuje družveni tajnik, da taj zaključak sada provede.

i) Blagajnik izvješće, da su prijavili pristup u družvo kao članovi I. razreda ukupno njih 12, a kao članovi II. razr. ukupno 32 lugara, kao članovi pripomoćne zaklade ukupno 18 članova.

Prijavivši se članovi primaju se u družvo.

T o č k a 4. Predlozi gg. odbornikah.

Odbornik g. prof. I. Partaš stavlja sliedeći predlog :

Sve imov. obćine a i mnogo privatnici popunjuju mjesta šumarskih vježbenika i pristava natječajem koji redovno objelodanjuju u službenim N. N. a obično i organu hrv.-slav. šumar. družva „Šum. listu“. Ipak se mjesta šumar. vježbenika kod političke uprave u Hrvatskoj i Slavoniji popunjuju bez da se u pravilu natječaji na ta mjesta razpisuju. Mnogi, koji bi rado moliti, ne znaju često, da li je koje mjesto prazno. Isto tako mnogi, koji se neposredno na visoku kr. zemalj. vladu za namještenje obraćaju, više puta ne znaju pravo, što da sve svojoj molbi prilože, što se dogadjalo ne bi, da se natječaji razpisuju, jer bi tada svaki pojedinac znao što se od njega traži i kojimi sve prilozi svoju molbu obložiti mora. Ovo što je spomenuto glede šumarske službe u autonomnoj upravi vriedi i glede službe kod uprave državnih šuma u Hrvatskoj i Slavoniji. U potonjoj popunjaju se mjesta lugara natječajem, dočim takovih natječaja za popunjene mesta šum. vježbenika i kandidata već mnogo godina ne ima u našim službenim novinama, a ni u „Šumar. listu“. Toga radi uslobodjuje se podpisani staviti sliedeći predlog :

„Neka bi se vis. kr. zem. vlast putem slav. družtv. predsjedničtva umolila, da sva izpravnjena mjesta šum. vježbenika kod pol. uprave popuniti izvoli na temelju natječajah, koji bi se izim u službenom listu Nar. Nov. objelodanjivali i u „Šumar. listu“; ujedno da bi se visokista obratila na vis. kr. ug. ministarstvo za poljodjelstvo, da se istim načinom za (popunit se imajuća) izpravnjena mjesta šumarskih vježbenika i kandidata kod uprave državnih šuma u Hrvatskoj i Slavoniji postupati blagoizvoli.“.

Predlog se usvaja time, da se u poslednjoj alineji iza rieči za uvrsti još: „popunit se imajuća“.

Nakon toga bude sjednica zaključena, a ovaj zapisnik u sjednici upr. odbora od 18. listopada 1902. procitan, ovjerovljen i podписан.

F. Z i k m u n d o v s k y
predsjednik.

A. B o r o š i ē
tajnik.

Zapisnik glavne skupštine hrv.-slav. šumarskog družva obdržavane u Zagrebu dana 20. listopada 1902. Prvi družveni podpred-

sjednik, velem. gosp. odsječni savjetnik Ferdo Zikmundovsky otvara skupštinu u 10 sati prije podne, te pozdravljujući prisutne skupštinare priobćuje, da družveni predsjednik, presv. gospodin grof Marko Bombelles bolesti radi ne samo da ne može današnjoj sjednici predsjedovati, nego je iz istog razloga morao položiti i predsjedničku čast. Prekratko vrieme nije dozvoljavalo, da se ovo družtvu još priobči i novi izbor stavi na dnevni red.

Podpredsjednik pozdravlja zastupnika ugarskog zemaljskog šumarskog družtva gosp. kr. drž nadšumarnika Ivana Csipkay-a, te priobćuje, da zastupa kranjsko šum. družtv, a gosp. družveni tajnik Andrija Borošić galičko šum. družtv i slavonsko gospodarsko družtv, te predstavlja izaslanika pol. oblasti, g. Vasu pl. Beloševića.

Nadalje priobćuje predsjednik, da je družveni tajnik g. kr. zem. šum. nadzornik Andrija Borošić dao ostavku na svojoj časti kao družveni tajnik.

Konačno saobćuje predsjednik, da se sa ovom skupštinom namjeravani izlet na Sljeme radi nepovoljnā vremena nije mogao obdržavati, te imenuje perovodjom nadšumara I. Metlaša, a za ovjerovljenje zapisnika šumarnike A. Herzla i Š. Perca.

Skupština uzima ovo na znanje sa „živio“.

2. Predsjednik poziva tajnika da pročita izvještaje o djelovanju odbora za g. 1901./1902.

Glavna skupština prima izvještaj bez primjetbe na znanje, te na predlog družtv. podpredsjednika, zaključuje, da se odstupajućem tajniku Andriji Borošiću izjavi zapisnička zahvalnost skupštine na njegovom višegodišnjem trudu u vodjenju poslova družvenoga tajnika.

3. Tajnik čita izvještaj odbora ad hoc za izpitivanje družvenih računa za g. 1901., koji skupština uzimlje na znanje i družtv. upravi podieljuje absolutorij vrhu blagaj. rukovanja i računa za g. 1901.

4. Pretres proračuna za g. 1903. Stavka 1—6 prima se bez primjetbe. Kod stavke 7. uzimlje rieč g. Vilim Dojković izjavljujući želju da se u pogledu tiska „Šum. lista“ učine neke promjene, nadalje da se listak „Šum. lista“ honorira i uredjivanju „Lug. viestnika“ veća pomjna posveti.

Urednik „Šum. lista“ g. prof. Partaš izjavljuje, da glede tiska nema ništa protiv želja; da su do sad mnoge stvari tako bile tiskane, bilo je to jedino na želju dotičnih pisaca. Što se tiče druge želje izjavljuje urednik, da ju ne može prihvatiti, na protiv i sam je za to, da se notice t. j. „Listak“ u „Šum. listu“ honorira, Za „Lug. viestnik“ veli, da u njega pišu ponajviše lugari. Mnogo puta pošalju lugari po nešto, što strogo nije za štampu, ali da mu ne utuče ambiciju, propusti i takove

članke. Sam predgovornik priznaje, da ga je poslednji broj zadovoljio, iz njega se vidi, da u ovom pogledu ide na bolje.

Družtveni član Andrija Borošić u savezu sa ovim, predlaže, da se upravi dozvoli, da prema potrebi može proračunom dozvoljenu svotu za honoriranje i prekoračiti, što skupština i usvaja. Ujedno usvaja da se izbjegava široki tisak, a ostalo da je stvar urednika.

Kod stavke 10. predlaže član Dojković, da se u kom od budućih brojeva „S. l.“ objelodani spisak družtv. knjiga. Skupština usvaja ovaj predlog.

Sve ostale stavke proračuna kao i zaklj. račun prihvaćaju se bez primjetbe.

Za odbor ad hoc za izpitivanje računa bira skopština iste članove kao i prošle godine t. j. gg Mirka Puka, kr. žup. šum. nadzornika i Aug. Ružičku, kr. drž. šumarnika.

5. Tajnik čita ostavku predsjednika.

Družtveni podpredsjednik naglašiva zasluge koje si je družtveni predsjednik za bružtvo stekao i otvara o tom debatu.

Nakon toga uzimlje rieč član šumarnik Šandor Perc, te toplim riećima crta zasluge predsjednika presvj. gosp. grofa Marka Bombellesa i predlaže sliedeću rezoluciju.

„XXVI. red. glavna skupština hrv.-slav. šum. družtva, uvažujući zasluge, što ih je Njegova Presvjetlost Marko grof Bombelles kao družtveni predsjednik stekao za procvat i napredak hrv.-slav. šum. družtva i tvrdo se uſajuć, da će se Njeg. Presvj. od svoje boljetice podpuno oporaviti, zaključuje ovim, da se izboru novog družtv. predsjednika u današnjoj skupštini ne pristupi, već da se Presvjetli gosp. Marko grof Bombelles zamoli, neka izvoli i nadalje čast družtv. predsjednika obnašati“.

Sjednica usvaje ovu rezoluciju sa „živio predsjednik“.

Na dnevnom redu je redu izbor družtvenog tajnika.

Podpredsjednik imenuje skrutatorima članove Alberta Rosmanitha i Adolfa Herzla, te radi dogovora prekida sjednicu.

Nakon 10 časaka otvara podpredsjednik ponovno sjednicu, te se pristupa glasovanju. Nakon skrutinuma proglašuje se ovaj rezultat glasovanja: družtveni član Ante Kern izabran je družtvenim tajnikom sa svim glasovima osim jednoga, koji je pao na člana R. Erny-a.

Pošto je ovim izborom izpraznjeno jedno mjesto odbornika, pristupa se izboru ovoga. Nakon glasovanja proglašen je novim odbornikom Andr. Borošić, izabran sa svima glasovima.

Točka 6.: Ustanovljenje mjesta buduće glavne skupštine.

Podpredsjednik otvara debatu u ovom predmetu.

Član Kesterčanek predlaže, da se budućom glavnom skupštinom spoji izlet u Bosnu i Hercegovinu.

Prof. Partaš predložio je već u odboru, a predlaže i sada izlet eventualno u Istru.

Usvaja se predlog prof. Kesterčaneka, da se pravi izlet u Bosnu, a za slučaj, da se ovaj izlet ne bi mogao obaviti, da se sa glavnom skupštinom spoji drugi koji izlet.

Točka 7. Predlozi skupštinara.

a) Član Stublić predlaže, da se izabere deputacija, kojoj bi bio zadatak, da se pokloni Njeg. Preuzvišenosti banu i da ga moli, da se saboru podnese zakonska osnova o preustrojstvu krajiških im. občine. Ako skupština ovaj predlog ne usvoji, neka odbor izradi ovakovu predstavku.

Prihvata se drugi samo dio predloga, da odbor društva podnese u tom pogledu predstavku Njeg. Preuzvišenosti.

b) Član prof. Partaš podnosi predlog o regeneraciji Krasa.

Nakon potankog strukovnog obrazloženja i debatovanja predlagaoča sa članom Rosmanithom, te nadopunjjenjem gosp. podpredsjednika, usvaja skupština ovu nadopunjenu rezoluciju:

„Pošto naš obči šumski zakon od g. 1858. ne daje takove podloge, da bi se pošumljenje naših prostranih krajiških goleti u dogledno vrieme provesti moglo, to se vis. kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlada umoljava, da izvoli Vis. saboru kraljevina Hrvatske i Slavonije i Dalmacije što skorije predložiti nacrt zakona za pošumljenje Kraša i brižnog uzdržavanja postojećih šuma na Krašu“.

c) Član Dojković stavlja na prihvat ovaj predlog:

„Visoka kr. hrv.-slav.-dalm. zem vlada molí se, da izvoli shodno ustanovi §. 2. zak. od 26./3. 1894. kojim se uređuje stručna uprava i šum. gospod. u šumama, stojećih pod osobitim javnim nadzorom, što moguće izdati prije naputke o sastavljanju gospod. osnova, za da se na taj način omogući provedba §. 4. samog zakona“.

Skupština usvaja ovaj predlog nakon što je o stanju tog predmeta shodno po g. tajniku Borošiću informirana.

d) Isti član stavlja nadalje ovaj predlog:

„Upravni se odbor pozivlje, da se prigodom predradnja za glavnu skupštinu o tom pobrine, da obdržavanjem iste bude po mogućnosti uvjek spojen izlet u objekte vredne izvida i studije, a na koliko bi bo bilo ne moguće, da se na dnevni red stave na raspravu jedno ili više pitanja, zasiecajućih u struku ili odnošaće stališa. Na koliko se upravni odbor objelodanjenim dnevnim redom tome pozivu odazvao ne bi, to stoji prosti članovima društva, da takova pitanja, zasiecajuća u struku

ili odnošaje stališa na razpravu stave. O prihvatu i redu razpravljanja tih pitanja, odlučiti će u takovu slučaju glavna skupština“.

Skupština usvaja predlog.

e) Isti član pređalaže nadalje.

„Zapisnici o obdržavanih odborskih sjednica i glavnih družvenih skupština imadu se svagda proglašiti u prvom slijedećem broju „S. L.“ koji će iza obdržavane sjednice ili skupštine izaći, a zapisnik sjednice upr. odbora držanog prije glavne skupštine, imade se istoj saobčiti kao 2 točka dnevnog reda“.

Nakon objašnjenja članova odbora povlači predlagač svoj predlog.
Društvo Konačno čita podpredsjednik brzjavne pozdrave stigle od člana Gaša Vaca, Agjića upravitelja lug. tečaja u Topuskom, te člana Althalera.

F. Zikmundovsky,

Jovo Metlaš,

I. podpredsjednik.

perovodja.

Adolf Herzl.

Sandor Perc.

XXVI. Redovita glavna skupština hrv.-slav. šumarskog družtva.

Ovogodišnja glavna družvena skupština obdržavana je prema ustanovljenom programu na dne 20. listopada 1902. u Zagrebu u družvenih prostorijah „šumarskoga doma“.

Skupštini je prisustvovao znatan broj članova, koji su se većim dijelom već na večer dne 18. listopada bili sabrali u svatuštu „Imperial“ na prijateljski dogovor, poradi izleta, koji se je imao održati sutradan dne 19. listopada u zagrebačku goru, nu koji se je na žalost sbog lošeg vremena odkazati morao.

Glavnoj skupštini predsjedao je I. družtv. podpredsjednik velem. g. kr. odsječni savjetnik zemaljske vlade Ferdo Zikmundovsky, koji je sakupljene skupštinaro pozdravio slijedećim govorom:

Slavna skupštino, veleštovana gospodo!

Otvaramo današnju XXVI. redovitu glavnu skupštinu hrvatsko-slavonskoga šumarskoga družtva ja Vas srdačno pozdravljam. Čast mi je u prvom redu saobčiti Vam neugodnu vest, da je omiljeli predsjednik našega družtva presv. gosp. Marko grof Bombelles ne samo bolešu zapričećen, da ovoj glavnoj skupštini predsjeda, već da je povodom svoje bolesti, koja ga sili, da ovu zimu probavi izvan domovine, i svoju čast kao družveni predsjednik položio. Pošto nam je odnosna obavest prekasno prispjela, s toga i nismo mogli da izbor novog družvenog predsjednika pravodobno stavimo na dnevni red današnje glavne skupštine. O tome će u ostalom na današnjoj glavnoj skupštini još govora biti.

Pošto se je dosadanji družtveni tajnik g. kr. zem. šum. nadzornik Andrija Borošić na toj časti zahvalio, to ćemo nadalje na ovoj glavnoj skupštini imati da to mjesto popunimo drugom silom.

Kako je gg. skupštinarom poznato, namjeravali smo, da sa današnjom glavnom skupštinom spojimo izlet u zagrebačku goru i to u šume gradske občine, kao i u šume presv. gosp. Miroslava grofa Kulmera.

Pripreme za ovaj izlet bile su jur sve učinjene, a naročito sa strane presv. g. M. grofa Kulmera, koji bi bio izletnike poznatom svojom gostoljubivošću dočekao i primio. Na žalost nestalno nam je vrieme taj izlet pokvarilo, te smo morali od njega odustati, ali za to nije manja blagodarnost naša naprama napomenutim šumovlastnikom, a imenito presv. gosp. grofu Kulmeru, na njihovoj ljubaznoj susretljivosti, pak s toga ne časim, da im u ime družtva izrazim najtopliju zahvalnost.

Isto hvala i g. kr. kot. šumaru Rudolfu Erny na brigi, kojom je kao izabrani mjestni poslovodja nastojao, da namjeravani izlet što ljepeša uspije.

Čast mi je konačno priobćiti Vam, da sam zamoljen, neka ja na današnjoj glavnoj skupštini zastupam kranjsko - primorsko šumarsko družtvo, nadalje zastupaju na današnjoj glavnoj skupštini g. kr. drž. nadšumarnik Ivan Czipkay zemaljsko ugarsko šumarsko družtvo, a g. tajnik A. Borošić galičko šumarsko družtvo i slavonsko gospodarsko družtvo. Konačno mi je čast predstaviti Vam prisutnoga povjerenika pol. oblasti g. Vasu pl. Beloševića.

Time otvaram današnju glavnu skupštinu, te imenujem ovim povodom zapisnika skupštine g. nadšumara Jovana Metlaša, a gg. šumarnike A. Hercla i V. Perca molim, da izvole ovjeroviti zapisnik današnje glavne skupštine.

Ovaj govor popratili su skupštinarci sa srdačnim „Živio!“

Prelazeći na 2. točku dnevnog reda pozvao je predsjednik skupštine družtvenoga tajnika g. A n d r i j u B o r o š i c ā, da pročita izvještaj o radu upravljačeg odbora za tekuću poslovnu godinu.

Tajnički izvještaj glasi kako sliedi:

Slavna skupština!

Izvješćujući slavnu skupštinu o djelovanju upravljačeg odbora u tekućoj poslovnoj godini čast mi je u prvom redu napomenuti, da je družtvena uprava u smislu zaključka prošlogodišnje glavne skupštine, obdržavane dne 29. prosinca 1901., podnijela visokoj kr. zem. vladu obrazloženom pradstavkom resoluciju skupštine glaseću:

„Obzirom na to, da je proizvodnja hrastove dužice u našim hraستicima mnogo stradala uslijed oštре konkurencije, naročito sa strane Amerike, a i Rumunjske, umoljava hrv.-slav. šumarsko društvo visoku kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljsku vladu, da kod mjerodavnih faktora uloži svoj upliv, da prigodom obnove carinskih trgovačkih ugovora bude shodnim carinskim mjerama zaštićena naša dužičarska proizvodnja, da se uvoz stranoj dužici u naše carinsko područje oteža, a izvozu te robe što više pogoduje.“

K jednu se je društvena uprava u smislu skupštinskog zaključka obratila i na trgovačko obrtničke komore u Zagrebu i Osieku molbom, da društvenu predstavku na mjerodavnom mjestu i sa svoje strane podupru.

U koliko će ova društvena predstavka imati uspjeha, pokazati će budućnost, pošto — kako je gg. skupštinarom poznato — tek predstoji uređenje carinskih prilika i trgovačkih odnosa između naše monarkije i inozemnih država.

Nadalje mi je čast izvestiti slavnu skupštinu, da je družtv. upravljuјuci odbor kraju priveo pitanje o iznajmljenju dvaju stanova u društvenoj zgradbi „Šumarskom domu“ kr. hrv.-slav. zem. eraru za proširenje kr. šumarske akademije uz uvjete, kako su priobčeni slavnoj skupštini u prošlogodišnjem tajničkom izvještaju, pa je i visoka kr. zem. vlast odnosni najamni ugovor tekom ove godine potvrdila, a i u smislu istoga svoje najamno pravo na „Šum. dom“ uknjižiti dala.

Društvena uprava zamolila je povrh toga na dotičnom mjestu za pospješno definitivno uređenje „jubilarne zaklade za uzgoj djece šumarskih činovnika u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji“, pak je opravdane nade, da će ova zaklada još u tekućoj godini započeti svoje blagotvorno djelovanje.

Gospodi skupštinarom biti će naime poznato, da su već sva za-stupstva krajiskih imovnih občina — ako se ne varam osim onog II. banske imovne občine — zaključila, da se prihvati posredovanjem vis. kr. zem. vlade dozvoljena im temeljna načela za osnuće ove zaklade, te da je vis. kr. zem. vlast odnosne zaključke jur odobrila tako da naše krajiske imovne občine već ubiru prinose za ovu zakladu.

Pošto je prema tomu financijalna strana pitanja povoljno rješena, radi se sada o tome, da se pravila ove zaklade uglave i po vis. kr. zem. vlasti potvrde, koja će k jednu vršiti nadzor nad upravom ove zaklade, a i sa samim zakladnim imetkom rukovati.

Obzirom na plemenitni cilj, što ju ta zaklada ima, izvršiti će svaki društveni član svoju i parničku i kolegijalnu dužnost, ako bude na-stojao, da ovu zakladu materijalno podupre, pak stoga ovim apelujemo

na svu gg. skupštinare, neka danom prilikom sakupljaju za tu zakladu prinose, koji se mogu dostaviti družtvenom predsjedničtvu na daljnju otpremu kr. zem. blagajni.

Nadalje je upravni odbor na predlog prof. I. Partaša zaključio:

„Sve imovne obćine i mnogi privatnici popunjuju mješta šumarskih vježbenika i pristava natječajem, koji redovno objelodanjuju u službenim „N. N.“ a obično i u organu hrv.-slav. šumarskog družtva „Šum. listu“. Ipak se mješta šumarskih vježbenika kod političke uprave u Hrvatskoj i Slavoniji popunjuju bez da se u pravilu natječaji ta mješta razpisuju. Mnogi bi rado moliti, a ne znaju često, dali je koje mjesto prazno. Isto tako mnogi, koji se neposredno na visoku kr. zem. vladu za namještenje obraćaju, više puta ne znaju pravo, što da sve svojoj molbi prilože, što se dogadjalo ne bi, da se natječaji razpisuju, jer bi tada svaki pojedinac znao što se od njega traži i kojimi sve prilozi svoju molbu obložiti mora. Ovo što je spomenuto glede šumarske službe u autonomnoj upravi vriedi i glede službe kod uprave državnih šuma u Hrvatskoj i Slavoniji. U potonjoj popunjuju se mješta lugara natječajem, dočim takovih natječaja za popunjene mješta šumarskih vježbenika i kandidata već mnogo godina ne ima u našim službenim novinama, a ni u „Šum. listu“. Toga radi uslobodjuje podpisani staviti slijedeći predlog:

„Neka bi se vis. kr. zem. vlast putem slav. družtvenog predsjedničtvia umolila, da sva izpraznjena mješta šum. vježbenika kod političke uprave popuniti izvoli na temelju natječajah koji bi se u izim u službenom listu „N. N.“ objelodanjivali i u „Šum. listu“; ujedno da bi se visokoista obratila na vis. kr. ug. ministarstvo za poljodjelstvo, da se istim načinom za popunit se imajuća izpraznjena mješta šumarskih vježbenika i kandidata kod uprave državnih šuma u Hrvatskoj i Slavoniji postupati blagoizvoli“.

Povrh toga riešavala je družtvena uprava tekuće družtvene poslove i bavila se pripremama za glavnu skupštinu. Naročito posvećena je pažnja ubiranju družtvenih tražbina na zaostaloj članarini, u kojem je pravcu i povoljan uspjeh polučen, što se poglavito zahvaliti ima p. n. gg. uredskim predstojnicima. Dužnost mi je da u tom pravcu izrečem zahvalu imenito g. šumarniku Percu, koji nam je za područje svoje imovne obćine ubrao svu zaostalu dužnu članarinu, iznoseću nemalu svotu.

U ovoj godini podielila je družtvena uprava iz družtvenih sredstava dosele samo jednu podrporu i to družtvenom članu J. pl. Aue, koji je u službi nastradao, te se morao podvrći liečničkoj operaciji, a i sada se još nalazi u bolnici u Zagrebu.

Ostale pak o podpore iz družtvenih sredstava, kao i podpore iz pri-pomoćne zaklade, razdzieliti će se medju molitelje u mjesecu prosincu t. g. U broju XI. „Šum. lista“ za mjesec studeni razpisati će pako družtvena uprava natječaj za podieljenje podpora iz družtvene pripomoćne zaklade, uz naznaku imena zakladnih članova, na što se naročito gg. skupštinarji ovim upozoruju.

Našem družtvu pako dopitala je visoka kr. zem. vlada za ovu godinu podporu od 1200 K. na promicanje družtvenih svrha, a podporu od 4'0 K. za izdavanje „Lug. viestnika“ na čemu joj ovim izričemo našu srdačnu zahvalu.

Povrh toga primilo je naše družtvo od slavne hr.-slav. zem. hipot. banke podporu od od 400 K. u ime II. obroka pripomoći, posredovanjem I. družtv. podpredsjednika vel. g. kr. odsječ. savjetnika F. Zikmundovskog-a dopitalu družtvu u ukupnom iznosu od 2000 K.

Broj družtvenih članova pomnožao se je i ove godine te naše družtvo broji sada: 7 začastnih članova, 17 podupirajućih, 387 članova I. raz., 1180 članova II. raz., 44 predbrojnika, ukupno 1635 članova. Družtveni časopis „Šumarski list“ tiska se u 700 primjeraka, a „Lugarski viestnik“ a 1700 primjeraka

Naročito se opaža, da se „Lugarski viestnik“ danomice medju lugarskim osobljen širi, čim je najbolje dokumentirana potreba podržavanja takovog poučnog lista za naše lugarsko osoblje, kao i valjanost njegova štiva, pa stoga ne bi smjelo biti niti jednog lugara u Hrvatskoj i Slavoniji, koji nebi ovog lista držao.

U godini 1902. primili smo za naš družtveni muzej sljedeće poklone:

Šakala (*Canis aureus*) poklonio mjernik g. A. Patzak. Orla zmijara (*Circaetus gallicus*) poklonio šumar g. J. pl. Aue. Orla i gaka (noćna čaplja) poklonio nadšumar g. Trötzer. Trupac napadnut po smrek. pisaru (*Bostrychus typographus*) priposlao Kovačina. Kulika (*Oedienemus crepitans*) poklonio kr. žup. šum. nadzornik B. Kosović. Neka bude ovim plemenitim darovateljima izrečena srdačna hvala, pak i ostalim članovima družtva stavljamo na srđe, da se prigodice kojim darom opet našeg šumarskog muzeja.]

Imovina našeg družtva sastoji se u sljedećem:

1. Družtvena zgrada „Šum. dom“ u vrednosti od	240.356	K.	
2. Družtvena šum. muzej	” ”	22.750	K.
3. Pokućstvo u vrednosti od	2.237	K.	
4. Pripomoćna zaklada u vrednosti od	10.677.65	K.	
5. Gotovina dana 18. listopa 1902..	7.105.70	K.	
Ukupno	283.135.35	K.	

Otplata družvenoga zajma brodskoj imovnoj občini teče posve redovito prama odnosnoj odplatnoj osnovi.

Družtvu naše podržava iste sveze sa susjednim družtvima kao i dosele, a na porabu urednika družvenog časopisa drže se isti strukovni listovi i časopisi kao i prijašnjih godina.

Završujući ovaj svoj izvještaj, držim si konačno za dužnost, da se odstupajuć sa odličnog mjeseta tajnika hrv.-slav. šumarskog družtva, koju sam čast kroz 8 godina obnašao, najsrdačnije zahvalim glavnoj skupštini i gg. sudrugovom na pov erenju, kojim su me kroz to vrieme odlikovati izvoljeli, a odstupam sa ovog častnog mjeseta uvjeren u duši, da sam, u koliko su mi to moje zvanične prilike dopuštale, vazda nastojao vršili dužnosti družvenoga tajnika prema svojim silama u probit družtva, kojemu od srca svaki procvat i napredak želim.

Skupština je primila izvještaj družtv. tajnika na znanje, te mu je na predlog predsjednika skupštine votirala zapisničku zahvalnost na mnogogodišnjem trudu oko vodjenja poslova družvenoga tajnika.

Nakon toga pročitao je tajnik izvještaj odbora ad hoc za izpitivanje družvenih računa za g. 1901., koji je skupština uzela na znanje i družtvenoj upravi podielila absolutorij vrhu blagajničkog rukovanja i računa za g. 1901.

Iza toga uzela je skupština u pretres po družvenom predsjedničtvu sastavljeni proračun za g. 1903., koji je u cijelosti prihvatiла sa prihodom od 24.780 K. razhodom od 21.400 K.

Prigodom pretresa družvenog proračuna stvorila je skupština zaključke, da se napusti uobičajeni tisak debelim slovima u tekstu članaka i da se važnije crlice u „Listku“ nagradjuju.

U odboru ad hoc za izpitivanje računa za g. 1902. budu izabrani gg. članovi Mirk o P u k, kr. žup. šum. nadzornik i A u g u s t R užička, kr. drž. šumarnik.

Poslije toga predaje predsjednik skupštine tajniku ostavku družvenog predsjednika Presv. g. M a r k a grofa B o m b e l l e s a, koja glasi:

V i s o k o b l a g o r o d n i g o s p. p o d p r e d s j e d n i č e !

Uslijed svoga slabog zdravlja primoran sam žalivože, da položim čast predsjednika hrv.-slav. šumarskoga družtva.

Saobějući Vama, visokoblagorodni gospodine, ovu svoju konačnu odluku, umoljavam Vas ujedno, da ju izvolite obznaniti družtvenomu odboru i da poprimite shodne mjere za izbor novoga predsjednika.

Želeći družtvu, da i nadalje liepo uspieva, ostajem Vaše blago rodnosti najodaniji

Marko grof Bombelles.

U O p e k i , dne 18. rujna 1902.

Družtveni podpredsjednik velem. g. F. Zikmundovsky, kao predsjednik skupštine, naglašava zasluge, koje si je presv. g. Marko grof Bombelles kao družtveni predsjednik stekao za hrv.-slav. šumarsko družtvo i otvara o ostavci istoga razpravu.

Nakon toga uzimlje rieč šumarnik otočke imov. obćine Šandor Perc, te crtajući toplim riečima zasluge družtvenog predsjednika Marka grofa Bombellesa, predlaže skupštini na prihvat sliedeću rezoluciju:

R e z o l u c i j a.

XXVI. glavna skupština hrv.-slav. šumarskoga družtva, uvažujući zasluge, što ih je presvetli gospodin Marko grof Bombelles kao družtveni predsjednik stekao za procvat i napredak hrv.-slav. šumarskoga družtva i tvrdo se ufajući, da će se Njegova Presvetlost od svoje boljetice podpuno oporaviti, zaključuje ovim, da se izboru novog družtvenog predsjednika u današnjoj skupštini ne pristupi, već da se Njegova Presvetlost zamoli neka izvoli i nadalje čast družtvenoga predsjednika obnašati.

Predloženu rezoluciju prihvatala je skupština jednodušno uz živahne poklike: Živio predsjednik!

O zaključku skupštine obaviešten je odmah žicom Presv. g. Marko grof Bombelles u Opeki. Nu na žalost odklonio je Presvetli gospodin zaključak skupštine, te o tom brzjavkom, koja je još istoga dana na večer stigla, obaviestio družtvenog podpredsjednika vel. g. F. Zikmundovsky-a.

Brzjavka glasi:

Odjelni savjetnik pl. Zikmundovsky, Zagreb.

Srdačna hvala za pozdrav i izraz povjerenja, zdravlje mi žalivože ne dozvoljava da opet primim predsjedničtvo. Bombeles.

Posto se je družtveni tajnik kr. zem. šum. nadzornik Andrija Borošić na toj časti zahvalio bio, preduzet je iza toga izbor novog družtvenog tajnika, te je takovim izabran družtveni odbornik g Ante Kern, kr. žup. šum. nadzornik dodijelen na službovanje šumarskom odsjeku kr. zem. vlade, dočim je na tim načinom izražnjeno mjesto družtvenog odbornika izabran dosadanji družtveni tajnik gosp. Andrija Borošić.

Kod sliedeće točke dnevnog reda, na ime ustanovljenja mesta, gdje se ima obdržavati buduća glavna družtvena skupština, bijahu iznesena dva predloga, i to predlog kr. profesora Ivana Partaša, da se sa obdržavanjem skupštine spoji eventualno izlet u Istru, i predlog kr. profesora

F. X. Kesterčane ka, da se izlet učini u Bosnu. Skupština se je odlučila za potonji predlog i ovlastila družtveno predsjedništvo, da za održanje toga izleta pravodobno nužne mjere poprimi.

Kod slijedeće točke dnevnog reda „predlozi skupštinara“ iznešeni su ovi predlozi:

I. Predlog družtvenog člana Vjekoslava Stublića glaseći:

Šumari krajiških imovnih občina željno su očekivali, da će visoka vlada u prošlom saborskem zasiedanju predložiti na ustavno pretrisivanje osnovu zakonske novele o preustrojstvu uprave imovnih občina koju osobito željno očekuju.

Žalibože te se njihove želje i nade ne izpuniše, pak je i opet pitanje, hoće li se ta naša očekivanja i u budućem ovojesenskom zasiedanju saborskem izpunititi?

Mi smo imali prilike minulih godina čuti i čitati, kako su činovnici raznih struka, koli državni toli zemaljski, držali kongrese i skupštine, podastirali predstavke, stvarali rezolucije, odašiljali na nadležno mjesto deputacije i t. d. a to sve u svrhu promicanja interesa službovnih i staliških.

Samo šumarski činovnici imovnih občina kao da su zapali u podpuno mrtvilo, e bi se mislilo, da su podpuno zadovoljni svojim sadanjim udesom i položajem.

Za da se i na nas uzmogne promieniti ona: „E pour si move“ slobodan sam staviti slavnoj ovogodišnjoj glavnoj skupštini hrv.-slav. šumarskog družtva ovaj

P r e d l o g :

da slavna glavna skupština zaključiti izvoli, da se izabere deputacija šumar. družtva, koja bi se imala pokloniti Njeg. Preuzvišenosti, svjetlomu banu, ter mu podastrla zaključak ove slavne skupštine, kojim se Njeg. Preuzvišenost moli, da bi osnovu zakonske novele o preustrojstvu uprave kod kraj. imovnih občinah visokom saboru u ovojesenskom zasiedanju na ustavni pretres predložila.

Ne usvoji li slavna ta glavna skupština ovaj predlog glede izašlanja i izbora deputacije, tada predlažem: neka zaključiti izvoli, da upravljujući odbor izradi u tom smislu predstavku na Njeg. Preuzvišenost svjetloga bana i našeg dičnog pokrovitelja.

Posebnog obrazloženja ovomu predlogu mislim, da ne trebam dodavati, jer je predlog o nuždi preustrojstva uprave imovnih občina već opetovano i po više puta u glavnih skupština našega družtve iznesen bio, a kako je poznato i sami članovi visokog sabora već su opetovano naglasili potrebu predloženja takove zakonske osnove.

Skupština je prihvatile drugi ovoga predloga, na ime, da upravlja-jući odbor izradi u smislu predloga predstavku i ovu podnese Njegovoj Preuzvišenosti Svetlom Banu.

II. Predlog družvenog člana i odbornika kr. profesora šumarstva Ivana Partaša glaseći:

Predlog (obrazloženje i rezolucija) u pogledu što bržeg i uspješnijeg pošumljenja kraških goleti namienjen, da se o njem povede razprava na redov. glav. skupštini hrv.-slav. šum. družtva, koja će se dne 20. listopada 1902. u Zagrebu obdržavati.

S raznih i obćenito već dosta poznatih, naročito šumarskiim sručnjacima dobro poznatih razloga, nastradale su zadnjih stoljeća šume kraških predjela ne samo našega Primorja, već i susjednih nam zemalja, poimence: Dalmacije, t. zv. austro-ilirskih primorskih zemalja i otoka. Na brdima, gdje su nekoć bujne šume rasle, neracionalnom je gospodarstvom došlo do toga, da se jedva koja još šikara ili pašnjak nalazi, a mnoge su površine tako ogoljele, da se samo prostranim hrpmama kamenja nazvati mogu. Pučanstvo tih krajeva, negda imućno, sada je gotovo na prosjački štap spalo, te ili kukavno na tim goljetima žive ili se izselilo i još se seli, da u stranom svetu nadje zarade i eksistencije, koju mu sterilno tlo kod kuće već pružati ne može.

Od druge polovice prošloga stoljeća počele su vlade ovih zemalja priklanjati više pašnje šumarskim i gospodarskim prilikama ovih krajeva u obće i nastojale po svojim šumarskim stručnjacima, da bar dalje ogoljećivanje po mogućnosti proprieče i još preostale šume nekako uzčuvaju.

Nu vlade ne moguće se samo time zadovoljiti, već su počele posvećivati više ili manje brige tomu, da se pojedine puste površine i goljeti, s kojih je već gotovo svake vegetacije uestalo, opet pošume i tim temelji i za ostale vrsti gospodarske kulture stvore.

U raznim kraškim krajevima i zemljama naše prostrane monarhije počeo je taj rad na temelju t. zv. obćega austrijskoga šumskoga zakona od g. 1852., koji je zakon u kraljevinah Hrvntskoj i Slavoniji nepromjenjeno g. 1858., a u bivšoj Gornjoj Krajini uz neznatne promjene g. 1860. uveden.

Kako je medjutim tendencija ovoga zakona, da u glavnom uzdrž šume koje je zatekao, du se u njima osjegura racionalno gospodarstvo obzirom na sječu, gojenje i čuvanje šuma, a ne daje dovoljne podloge za stvaranje i podizanje novih šuma: to se i nisu mogle samo na temelju ovoga zakona u kraće vrieme pošumiti silne, puste i gole površine Kraša. Samo ondje, gdje su svi faktori bili podpunoma složni,

a nitko nije uložio svoj „veto“, moglo se je obzirom na pošumljenje prostranijih kraških goljeti postići znatnijih uspjja. I dosta polučeni su na samom ovom temelju zamjerni uspjesi, naročito na teritoriju grada Trsta, u Istri, Gorici i Gradiškoj, pak u Kranjskoj; a i kod nas, gdje već za području bivše Vojne Krajine obstoji od 1878. u Senju nadzozništvo za pošumljenjenje Kaša, koje je je na trošak krajiške investicionalne zaklade mnogo kraške hranjevine osnovalo i mlade šume uzgojilo; polučilo se je, i polučuje i danas, dosta time, što se diele nagrade za podizanje gajica na Krašu, a i u bivšem provincialu podiglo se je uz pripomoć autonomnoga proračuna već više znatnijih kraških branjevina, te se i svake godine oveća svota u zemaljski proračun u te svrhe uvrštuje.

Svi usjevi, koji su ovakovim nastojanjem postignuti, pa i bili zamjerni, bili su samo djelomični i nisu bili takovi, da bi u dogledno vrieme zajamčili podpunu regeneraciju gologa Kraša. Već prije dva tri decenija uvidiše u susjednim austrijskim kraškim krunovinama i zemljama, da će posvemašnja regeneracija kraških goljeti u kraće i dogledno vrieme, a sustavno ne može bez naročite zakonske podloge provesti. Stvorise s toga posebne „zakone za pošumljenje Kraša“, tako primjerice za Trst (zakon od 27. rujna 1881. L. G. Bl. N = ex 1882.) za pokneženu grofiju Goricu—Gradišku (zakon od 9. prosinca 1883., L. G. Bl. N = 13 ex 1884.) i markgrofiju Istru (zakon od 7. svibnja 1886., L. G. Bl. N = 32 ex 1887.) i dr. od kojih su neki takovi zakoni kasnije i prošireni.

Od ovoga vremena, kako su gore spomenuti zakoni u kriepost stupili, nastao je čitav preokret u prilikama pošumljenja kraških goljeti. Ovimi je zakoni, kojima je upravo svrha da na golomu Krašu podižu i stvaraju nove šume, ušao upravo novi život u dojakošnje — kako već prije spomenuti dosta zamjerne — radnje oko pošumljenja kraških goljeti. Timi je zakoni izrično ustanovljeno, koje se baš pojedine gole površine obzirom na potrebe narodnoga gospodarstva imaju pošumiti; ovimi je zakoni nadalje sankcijonirano načelo, da se te radnje imaju izvesti u neko dogledno vrieme i da je izvedba tih radnja ne samo u interesu pučanstva kraških krajeva, već u interesu cieleg krunovina i ciele države. Jer ne samo da će se tim radnjam uzdržati i povećati koristne prirodne sile i darovi, te naročito kasnije generacije uživati plodove ovih radnja, već će će donekle time radnjami namaknuti zasluga siromašnomu kraškomu žiteljstvu, koje će se manje izseljivati — i tamošnje se je kraško žiteljstvo prije znatno izseljivalo, nu sada je već to prilično prestalo — a stvorit će se ujedno novi porezni objekti, što opet dobrim dijelom u interesu države leži.

Spomenutimi „zakoni o pošumljenju Kraša“ usredotočen je vrhovni rad oko pošumljenja i predan posebnim vrlo shodno organizovanim povjerenstvima, koja po sustavnoj osnovi osnovi radnje oko pošumljenja provadjavaju a članom im je i stručnim referentom i vrhovnim nadzornikom svih tehničkih radnja oko pošumljenja zemalj. šumarski nadzornik, kojega u tom poslu svi šumarski tehniči pol. oblasti podupirati moraju.

Povjerenstva rade s prinosi interesenata, zemlje i državo, što sve posebnu „zakladu za pošumljenje“ čini, kojoj još nešto znatnijih svota doprinose c. kr. povl. južna željeznica i uprava držav. željeznica, koje su se već osvjedočile o koristi tih radova po sebe same. Svako povjerenstvo imalo je da izradi svoj „kataster pošumljenjao“, ono daje po pododborih iztražiti i izviditi površine koje bi valjalo pošumiti i izriče u tom pogledu odluke — proti kojim dakako pristojí strankama pravo priziva. Na temelju „pravomoćnih“ odluka počinju se radnje izvadjati. Materijal — pretežne biljke crnoga bora — dobiva povjerenstvo z državnih šumske vrtova, nu u glavnom uzgaja ih u vlastitih šumske vrtovih. Ono se skrbi da se odredjene površine valjano pošume, da se nasadi popravljuju, njeguju i čuvaju.

Kakovimi je do sele uspjesi rad povjerenstva za pošumljenja Kraša primjerice u Trstu, Gorici—Gradiskoj i Istri do sada okrunjen neka to potvrde službeni podaci, a koji sižu do god. 1899. — sabrani za parižku izložbu — koji svjedoče: da je od početka pošumljenja Kraša u tim predjelima — području Trsta — a većinom i opet uz prijomoć države pošumljeno 1714 ha., dočim su povjerenstva — u kraće vrieme — pošumila od kad postoje 4220 ha. i potrošile za to sama preko 60 milijuna samo sadjenica, dočim ih je prije samo oko 20 milijuna zasadjeno. Osim toga, osokoljeni i potaknuti uspjesima radova povjerenstva, rade marljivo i privatnici na djela pošumljenja, te su i oni zadnjih 20 godina preko 20 milijuna biljka u istu svrhu potrošili. Radi se pako danas u tim zemljama tako, da se je zadnjih godina popriječno na godinu po povjerenstvu zasaditi dalo oko 6,500 000 biljka, uz posebnu prijomoć države zasadjivano je do $1\frac{1}{2}$ mil. a pojedinim privatnicima izdano u istu svrhu po 2 mil. kom. biljka za jednu godinu.

Ovaj sustavni rad u ovim nam susjednim zemljama, gdje se pitanje o pošumljenju Kraša danas smatra u načelu riešenim, te je konačno riešenje toga pitanja postalo samo pitanje novca i vremena, izazvalo je obćenito sveobče priznanje, pa jer smo i mi željni da nam se prostrane goljeti našega Kraša u interesu naroda, naše zemlje i države što prije ozelene, slobodan sam predložiti slav. glav. skupštini hrv.-slav. šum. društva održanoj dne 20. listopada 1902. u Zagrebu slijedeću rezoluciju na prihvat:

„Pošto naš obči šumski zakon od g. 1858. ne daje takove podloge, da bi se pošumljenje naših prostranih kraških goljeti u dogledno vrieme provesti moglo, to se vis. kr. hrv.-slav.-dalm. zemalj. vlada umoljava, da izvoli vis. saboru kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije što skorije predložiti načrt zakona za pošumljenje Kraša i brižnog uzdržanja postojećih šuma na Krašu.“

Ovaj predlog usvojila je skupština u celosti sa nadopunjkom I. družvenog podpredsjednika velem. g. F. Zikmundovskoga, da se zamoli izdanje zakona ne samo za pošumljenje golog Kraša, već i za uzdržavanje i zaštitu sada na Krašu nalazećih se šuma.

III. Predlog družt. člana g. Vilima Dojkovića glaseći:

„Visoka kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljska vlada se moli, da izvoli shodno ustanoviti §. 2. zakona od 26. ožujka 1894., kojim se uređuje stručna uprava i šum. gospodarstvo u šuma, stojećih pod osobitim javnim nadzorom, što moguće prije izdati naputke o sastavljenju gospodarstvenih osnova, za da se na taj način omogući provedba §. 4. samoga zakona.“

O b r a z l o ž e n j e.

Što je sličen vid, mornaru kompas i sextant, što je vojskovodji glavnoštropski častnik, to je šumoposjedniku uredajnik njegove šume. Za uredjenu šumu s kojom se postupa prema sastavljenoj gosp. osnovi ili programu, imade Njemac i sasma posebni pojam, ter je riečju „Forst“ razlikuje od one obične šume, u kojoj su odnosaši jošte divlji, koju zove „der Wald“. Da je uredjenje šuma označenih posjedovnih kategorija veoma nužno, dokazuje već i sama obstoјnost odnosne zakonske ustanove, a to uredjenje jest tim potrebitije, što je samo ono u stanju da: „dem Wohle des Waldeigenthümers am meisten entsprechende Betriebskapital feststellt und die Art, Menge, Reihenfolge und Begrenzung der Hauungen so ordnet, dass sie die jährliche Holzerzeugung umfassen, das Stammkapital aber umversehrt lassen (die Forstbetriebseinrichtung v. Guttenberg 1896. str. 10).“ Gdje se pako uporaba šuma označenih posjedovnih kategorija, a na naročito naših občina i zemalj. zajednica mimo tih načela provodi, tamo se ob postojanju uvjeta za očuvanje, za valjanu uporabu i pomnožanje narodno-gospodarstvene glavnice, o reguliranju godišnjih užitaka i olahkoćenju ter poboljšanju obće uprave niti govoriti ne može. Iz toga pako sledi: da se krzmanje oko provedbe uredajnih radnja u šumah označenih posjedovnih kategorija opravdati neda, ter da je s istim nedvojbeno skopčan svakogodišnji gubitak znatnih šumskih glavnica, koje se uslijed pomanjkanja shodnih direktiva stranom ne dadu učuvati, a stranom ne pomnožati, kako bi to u pojedinom slučaju činiti trebalo.

To krzmanje neopravdano je i za to: jer šumarska znanost razpolaze sa raznim uredajnjimi methodami i sistemi, od kojih se najshodniji lahko dade aplicirati na naše šume i u njima vladajuće odnošaje, ako ih čovjek samo dobro poznaje. Osim toga razpolažemo u službovnoj kategoriji šumarâ, kojima su s većeg diela označene šume na upravu povjerene, strukovnjacima koji podpunu i po državi propisanu kvalifikaciju za samostalno šumsko gospodarenje posjeduju, po čem se bezzaprično i kod uredajnih radnji upotriebiti mogu.

U rezerviranih šumskih glavnica pojedinih zem. zajedniža, kao i u zak. ustanovljenoj dužnosti istih, da se putem proračuna imadu pobrnuti za podmirenje potrebnih izdataka za uredjenje svog šumskog gospodarstva, nalazimo i sredstva, koja su potrebna, da se ti obsežni, ali i detaljnu obradnju iziskivajući počevi ovrše.

Kad je dakle zakonska obvezanost za izvršenje tih posala tuj, kad imademo kvalifikovano osoblje za taj rad i novac potreban za samu izradnju osnova dotično programa, ter se ne da nači izpravan razlog za okljevni pristup k tim poslovom samim, tim manje: što se ti poslovi uz valjanu organizaciju istih, a naročito uz što veću decentralizaciju pa makar i uz eventualnu pripomoć i inih razpoloživih organa, kao i privatnu konkurenčiju dadu lahko i brzo obaviti, nadzirati i izpitati; dade li se samo radnji na put jošte pomno i detaljno izradjeni poslovni putak za sve vrste radova pri tome u pitanje do'azećih.

Kao daljni glavni razlog zašto u prilog što posješnjeg uredjenja šuma označenih posjedovnih kategorijah svoj glas dižem, imade se tražiti u nastojanju da se autonomno šumarsko osoblje što prije privede pravom svojem zadatku, da se istomu pruži prilika za strogo šumske tehnički rad, da isto na taj način pokaže i dokaze neobhodnu potrebu svoje službovne eksistence, ter da se isto obrani od, u javnom mnjenju se sve to više uvrježujućeg uvjerenja, da je za one poslove, koje sad a obavlja — sasma suvišno.

Pa i razlozi i obziri na materialne odnošaje tog osoblja odlučno iziskuje, da se isto svojem pravom zadatku privede, pošto se zasluga skopčana sa poslovanjem oko sastavka gospod. osnova ne imade smatrati samo kao najbolje ukamaćenje dotičnih izdataka, već i kao pravedni dio odštete za rad i napor obavljen u „znoju lica svog“, a u podpunom značenju smisla te rieći.

I moralni efekt, koj će se naredjenjem obć. šuma postići, jest po šumsko-uzgajne odnošaje u zemlji od velike važnosti. Budu li jednom obć. šume uredjene, pasti će ovlaštenost, da se sve ono što je u sebe najgoreg nazivlje „obćinskim“, barem gledom na uredjeni šumski posjed dočim će s druge strane uredjenje obć. šuma služiti kao osobito poti-

calo za uredjenje i privatnih šuma, na to možda samo fakultativno obvezanah.

I ako priznajem ovlaštenost visoke kr. zem. vlade, što je predhodno obustavila izradnju uredajnih radnja u šumah zem. zajednica na kolikn je time kanila postići uniformitet budućih elaborata, to se s druge strane s pravom mora očekivati, da će se odnosni naputci tim prije izdati, za da se na taj način omogući, da si onaj šumovlastnik označenih kategorija, koj je spremam i koji s vlastite pobude hoće, da si svoje šumsko-gospodarenje uređiti dade, s gornje zatezice u tom spriječavan ne bude.

Svi ti razlozi, i svaki za se i svi na skupu govore odlučno za prihvatanje predložene rezolucije.

Ovaj predlog prihvatala je skupština.

IV. Predlog družtv. člana g- Vilima Dojkovića glaseći:

„Upravljući odbor se pozivlje da se prigodom predradnja za glavnu skupštinu o to pobrine, da sa obdržavanjem iste bude po mogućnosti uvjek spojen izlet u objekte vrijedne izvida i studija; a na koliko bi to bilo za taj put nemoguće, da na dnevni red potičene glavne skupštine stavi za razpravu jedno ili više pitanja (thema) zasjecajućih bud u odnosa domaćeg šumarenja, bud u odnosa naše struke ili stališa. — Na koliko se upravni odbor objelodanjenim dnevnim redom tom pozivu odazvao nebi, to stoji prosto članovam družtva da takova pitanja za razpravu najave. O prihvatu i redu razpravljanja tih pitanja, odlučit će u takovom slučaju glavna skupština“.

Obrazloženje.

Svakogodisnji sastanak šumara na glavnu skupštinu ne može imati svoje izhodište samo u okolnosti da glavna skupština rieši pitanja društvenog kućanstva, već isti nalazi svoj osobiti povod u potrebi, da se izmjenom mnjenja i mislih, saobrajem o posljedcima jednogodišnjeg rada i doživljajah stranom praktična strana stručara proširi, a stranom nadje pobuda za daljni rad. Koliko nove pobude za rad i nauku, koliko zanosa za struku i stališ ne ponese se sa valjano aranžirane i vodjene glavne skupštine kućama!

Glavna skupština imade se smatrati mjestom, gdje se dostoјno, al slobodno i otvoreno imadu u formi predloga, molbā, peticija, zaključaka iznositi sve tegobe što razvoj šumskog gospodarenja, napredak stališa i stručara spriječavaju. Dosadanje naše izkustvo uči nas, da se je na nadležnom mjestu svagda i pripravno davalo mjesta ovlaštenim našim molbama i zaključkom. Dokaz tomu, da je na naše predloge uzsliedilo imenovanje zem. šumarskog savjenika, organizacija šumsko-tehničke službe

otvorenje šumarske akademije. Svakako zamjerni uspjesi dotičnih glavnih skupština!

Ponovnim zavedenjem duševne konkurenциje na glavnim skupštinama, kojoj su već od njekoliko godina krila podvezana, bobuditi će se osobito mlađi sudrugovi na priležno milovanje knjige, a po mnogo puta morati će i stariji za njom posegnuti. Izmjenom mnienjah, izkustvah razbistriti i kristalizovati će se u kratkom vremenu jednostrano možda pribrani strukovni vidik pojedinca; dočim će s druge strane nepotrebnim postati razredanje o stališkim odnošajima po mjestima za to manje zvanima, kad se na glavnim skupštinama pruži prilika da se duševni ventili razmašu.

Jadi pako naši gospodarstveni, a svake želje vrijedni poboljšaji staliških odnošaja, podati će nam i preobilje posla da u kratkom času dostignemo ono, što je od ovo njekoliko godinica zaostalo. Svakako je pako potriebno i pravedno da se onda, kad se o nama i našem zanatu radi i nas sasluša; a da nas se čuje glagoljati ob onom što nas tišti, zajamčeno je već i u prirodoj, bogodanoj rečenici, koja glasi: „pomozi si sam i ja će ti pomoći“, pa koja neka bude i najboljom obrazložbom ovoga, na najliberalnijoj osnovi sastavljenog predloga.

Akoprem su bitne točke ovoga predloga sadržane jur u družtvenim pravilima, to je skupština ipak ovaj predlog usvojila.

V. Predlog družtvu člana g. Vilima Dojkovića glaseći:

„Zapisnici o obdržavanih odborskih sjednicu i glavnih društvenih skupština, imadu se svagda proglašiti u prvom sliedećem broju šumarskog lista koji će iza obdržavane sjednice ili skupštine izaći, a zapisnik sjednice upr. odbora držanog prije glavne skupštine, imade se istoj saobćiti kao 2 točku dnevo g reda“.

Obrazloženje.

Oglašivanje zapisnika u družtvenom organu imade svoj povod u etičkoj zasadi, da je poslovodstvo društva bezuvjetno dužno o svom dielovanju mandatorima svojima položiti račun odnosno pružiti prigodu, da ovi vode evidenciju i kontrolu o načinu, kojim predstavničtvo družtva interese potonjega zastupa. Tim medjusobno se dopunjajući dužnostmi i pravima može se ali samo tada udovoljiti, ako je saobraćaj između jednih i drugih brz i skori, jer se samo na taj način dade podržati živi interes članova za rad odbora i predsjedničtva.

Dosadanjom praksom objelodanjivanja odborskih zaključaka se taj cilj postići nedade, jer je takovo objelodanjivanje bilo uvjek ovisno od ovjerovljjenja dotičnog zapisnika, pa smo tekar u zadnjem broju družtvenoga časopisa doživili anomaliju, da nam je mjeseca rujna 1902. go-

dine saobćen zapisnik o sjednici uprav. odbora obdržavanoj 28. prosinca lanjske godine.

Za slučaj, da je koja ustanova družtv. pravila ili kućnoga reda (kojih ovaj čas pri ruci neimam) u oprieci sa gornjim mojim predlogom, tad molim da se ista dovede u sklad sa gornjim predlogom, koj ide samo za tim, da odnošaj družtvene uprave prema članovom na što ujamniju podlogu stavi

Izraženoj želji će se tim laglje moći udovoljiti, što je ovjerovljenje zapisnika „stante sessione“ za glavno-skupštinske zapisnike štatutima propisano, a ne ima zapriče, da se isti modus poprimi i za odborske sjednice, jer će u tom slušaju biti i samo ovjerovljenje puno naravnije, historiji sjednice i razpave bliže, nego li ako se to istom nakon devet mjeseci obavi, kako je to sa posljednjim odborskim zapisnikom slučaj bio.

Nakon podanog razjašnjenja po družtvenom tajniku i odboru po-vlači predlagач svoj predlog natrag.

Pošto je time dnevni red skupštine izcrpljen bio poziva predsjednik tajnika, da pročita stigavše brzozavne pozdrave skupštini i to od gg. članova: F. Althaler iz Otočca, Gaše Vaca iz Čazme i Prokopa Agića upravitelja lugarskog tečaja u Topuskom.

Ove pozdrave popratila je skupština sa „Živio!“

Nakon toga zahvalio se je predsjednik skupštine velem. g. Ferdo Žikmundovsky izaslaniku političke oblasti, kao i skupštinarom na mnogobrojnom posjetu skupštine, te je zaželio im sretan povratak zaključiv ovogodišnju glavnu skupštinu hrv.-slav. šumarskoga družtva.

Šumarsko i gospodarsko knjižtvo.

J. Sitarić, Pčelarstvo. Knjigu ovu, koja se temelji na vlastitom izkustvu i najboljim djelima preporučila je bosansko-hercegovačka zemaljska vlada.

F. Kuralt, Kalendar hrv.-slav. gospodarskoga družtva za g. 1903.

Kramer-Ljubić, kako se priređuje voćno vino. Ova je brošura izašla u Vinkovcima kod J. Reicha, a ciena joj je samo 50 filira.

Schwarz & Spicer, Kroatischer Compass für Kroatien, Slavonien, Dalmatien, Bosnien, Hercegovina u. Stadt Fiume. 3. Jahrgang 1902. Izašlo kod izdavaoca i nakladnikā u Požegi. Ciena 8 K.

Već drugo izdanje ovoga kompasa pohvalila je domaća i strana stampa, pa kako su izdavači uvažili priobéene im želje interesenata, to je to djelo postalo pouzdanim savjetnikom svim trgovcima, koji na jugu monarkije rade. Ocjenitelj ovoga djela u bečkom stručnom listu „Oesterr.

ung. Handelsblatt für Walderzeugnisse“ zove to djelo upravo uzornim, pa ga na temelju toga i mi preporučujemo.

Grothe, forstliche Rechenaufgaben. Ein Wiederholungs- u. Uebungsbuch zur Vorbezeitung auf die Jäger u. Försterprüfung. Izašla u Berlinu kod Springera. Ciena 1 m. 80 pfen.

Kaiser, die wirthschaftliche Eintheilung der Forsten mit besonderer Berücksichtigung des Gebirges in Verbindung mit der Wegenetzlegung. Izašlo takodjer kod Springera u Berlinu; ciena 6 maraka.

Sehnaase, die Beleihung der Privatforsten durch die preuss. Landschaften. Izašlo kod Neumanna u Neudamu; ciena 1·6 mar.

Schorrtein, über eine neue Holzunternehmungs-Methode. Ova je brošura izašla u Beču kod W. Fricka; ciena 40 pfen.

Volkmann, das Waidwerk in Oesterreich mit besonderer Berücksichtigung des Hochgebirges. Ova je knjiga preporučena kao naučna knjiga za lovece i lugare, a ovo joj je treće izdanje izašlo u Beču kod Szelinskoga i dr.; ciena 9 maraka.

Beber, Anleitung zur Aufstellung von Wettervorhersagen für alle Berufsklassen. Izašla je ova brošurica u Braunschweigu kod Viewega i sina; ciena 60 pfeniga. Kritika je ovu knjižicu pohvalila.

D. J. Eberhard, Tafeln zur Bonitierung u. Ertragsbestimmung nach Mittelhöhen für Linde, Fichte, Kiefer, Buche u. Eiche. Izašla je nakladom pisca u Tübingenu; ciena 1·2 mar.

Lehmann, Bodencredit- und Hypothekenbanken. Dobiva se u Beču kod W. Fricka uz cienu od 3 K. 31 filira.

Promet i trgovina.

Uz osobito živahno sudjelovanje počela dne 23. rujna o. g. prva i najveća dražba stabala iz naših slavonskih hrastika, kod krajiške investicionale zaklade u Zagrebu. Ova je dražba tako važna, da ne zanima samo naše domaće drvotržce, već i drvotržce iz svekolike srednje Europe, pa se s toga kod ove dražbe nuz naše hrvatske drvotržce nadju i zastupnici poznatih velikih tvrdka iz susjedne Ugarske, Austrije i Njemačke, a i ne računajući medju tajta društva „Societe d'importation de chêne“, koje donekle već našim domaćim smatrati možemo.

Citav srednje-evropski trg prati ovu dražbu najvećom pozornošću, jer je tendencija, koja se kod ove dražbe primjetiti može, odlučna donekle i za sve ostale. Pa ako su i ponude pojedinih tvrdka u svojim iznosima bile dosta umjerene, ipak je natjecanje, za sadanje prilike u obće a drvarskog tržište napose, bilo vrlo živahno a uspjeh prodaja po-

voljan. Svjedoči to najbolje okolnost, da je od 12 čestica prodano njih 9, a poprično uz naplatu od $10\frac{1}{4}\%$ iznad procjenbene vriednosti, pak dočim je lani u svem stiglo samo 7 ponuda, podnešeno ih je ove godine 16.

Ova prva dražba, pa i ostale, koje su odmah iza nje sliedile, po kazalo su, da je drvarske tržište počelo prilike optimističnije shvaćati, te da je obća gospodarska depresija svoju najnižu točku prešla, pa je nade, da će gospodarske prilike doskora u normalnu kolotečinu svrnuti. Da se i prilike njemačkoga, za nas vrlo važnoga tržišta popravljaju, najbolje svjedoči okolnost, što se opaža kod ovogodišnjih dražba življe natjecanje njemačkih trgovaca, tih glavnih konsumenata hrastovih trupaca, artikla, koji je u zadnje vrieme samo slabo prolazio.

Kako već gore spomenusmo i ostale su do sele održane dražbe pokazale priličan uspjeh — izim dražbe kod kr. šumarskoga ravnateljstva u Zagrebu, koja je bezuspješna ostala — prem se sâma prodja izrađene robe još nikako povoljnou nazvati ne može. Tako je prodja glavne i najcijenjenije naše robe, hrastove, sveudilj dosta slaba. Slabo prolazi rezana takova roba, i u Francuzku, a zapela je već od nekoga vremena i trgovina s francuzkom dužicom, kako smo to već u našem zadnjem izvještaju naglasili, a koja je još do nedavno dobro prolazila i krasne se ciene za takovu dužicu postizavale. Nije puno bolje ni s njemačkom dužicom, dočim već mnogo vremena slabo prolaze hrastove željezničke podvlake.

Da roba četinjača slabo prolazi, naglasili smo već u našem zadnjem izvještaju, a sad to ponovno naglašujemo; prodja je tako loša, da se riečki trg vrlo tuži na slab promet u toj robi, a same su ciene ove robe u zadnje vrieme za 15—20% pale. Najviše je tomu kriva sve žešća utakmica okupiranih zemalja u kojima se trgovini drvom na sve moguće načine pogoduje, te su drvo ovih zemalja u veliko počele kupovati dosadanje mušterije riečkoga trga, a našega drva; naročito sve više gubi naše drvo gor. Krajine i gor. Kotara talijansko tržište. Ovu potonju nepovoljnu okolnost opetovano su naglasile riečka i senjska trgovačka komora.

Nešto se više traži u zadnje vrieme bukovina, koja se inače u pravilu najslabije traži i prodaje. Tako se sada dobro prodaje ne samo bukova dužica i vratilâ, već i tavoleti i testoni. Ipak je prodja ove robe običenito dosta ograničena, jer ne podnosi velikih transportnih troškova. Kada bi se sa strane države dale na držav. željeznicam pogodnosti kod odpreme, moglo bi se te robe i više prodati; a kada bi se drvotržci za to više zanimali i zajednički te pogodnosti molili, mislimo, da bi mogli i uspjeti. Rado bi to njihovo nastojanje poduprli i šumarski kru-

govi, koji i sami s jedne strane ne znaju što će sa silnimi bukovimi šumami, a s druge strane bukva, koja popravlja tlo kao nijedna druga vrsta šumskoga drveća, zaslužuje punim pravom da ju valjana državna i šumarska politika što više zaštititi i njezin daljni uzgoj u šumama obzirom na rentabilitet osjegura.

I ovog će mjeseca biti još nekoliko šumskih dražba o kojima ćemo sljedeći puta izvjestiti. U sljedećem pako oglašujemo uspjehu do sele provedenih dražba u našim šumama.

Uspjeh dražbe kod imov. obćine petrovaradinske. Dne 26. rujna o. g. održana je dražba kod gospodarstvenoga ureda ove imov. obćine u Mitrovici javna dražba hrastovih sječina. Od 7 čestica prodano ih je 5, a samo dve: „R a d j e n o v c i“ (procjena 45.977 K.) i S m o g v e“ (procjena 86.084 K.) ostale su neprodane. Prodane čestice kupiše i to: „D r a g a n o v c e“ (procjena 90.422 K.) Šipuš i dr. iz Siska za 109.470 K.; „N a p r e č a v a“ (procjena 4.660 K.) Lord i dr. iz Budimpešte za 6530 K.; „V r a t i č n u“ (procjena 40.098 K.) J. K o h n iz Osieka za 50.508 K. i isti „Ž u p a n j e“ (procjena 68.103 K.) za 73.608 K.; „V a r a d i n“ (procjena 39.452 K.) Eisler iz Vinkovaca za 44.880 K.

Uspjeh dražbe u slavonskim erarskim hrasticima. Dne 6. listopada o. g. održana je dražba kod kr. nadšumarskoga ureda u Vinkovcima i uspjeh iste može se dosta povoljnim označiti, jer je u svem stiglo od 9 trgovačkih tvrdka 18 ponuda pa su izim jedne veće čestice (Deš A. procjenjene na 236.796 K.) sve ostale čestice prodane i to njih 7. Dostalcima ostaše: F. Deutscha sinovi za „Č a d j a v s k i b o k“ sa 150.589 (preplata 31.276 K.); E. Garai za „M e d j u s t r u g o v e“ sa 2507 (preplata 662 K.); Mohr i dr. za „D e š“ B 1. sa 246.256 (preplata 17.930 K.) i za „V r a t i č n u“ sa 201.777 (preplata 12.692 K.); dioničko društvo za trgovinu s drvom za „D e š“ B 2 sa 250.853 (preplata 1004 K.); Gotthardi i Liebermann za „S o m o v a c“ sa 208.256 (preplata 1321 K.); Vuk i sinovi za „P u k“ sa 77.359 (preplata 1868 K.). Za čestice koje su prodane iznosi preplata popriječno $6\frac{1}{4}\%$ iznad procjene.

Uspjeh dražbe kod imov. obćine Gjurgjevačke. Dne 12. pr. mj. održana je dražba kod gospodarskoga ureda im. obćine gjurgjevačke u Belovaru, te je 1811 hrastovih stabala procjenjenih na 224.765 K. kupila Neuschloss'ova pilana u Našicama za svotu od 255.777 K. Nasuprot stigla je na 1739 jasenovih stabala u šumi „R e p a š u“ procjenjenih na 91.676 K. od iste tvrdke ponuda, kojom ona želi iz tih stabala rezati prima-trupce i plaćati za m^3 24 K. Potonja ponuda nije prihvaćena, te je ovaj objekat dne 31. pr. mj. opet na dražbu iznesen imao biti.

Neuspjeh dražbe kod kr. šumarskoga ravnateljstva u Zagrebu.

Na dne 14. pr. mj. imala se je održati dražba vrhu 1887 hrastovih, 21.998 bukovih i grabovih, 19.208 jasenovih i 40.260 raznovrstnih stabala za ukupno 9263 m³ gradje i 45627 m³ ogrieva procjenjenih na ukupno 253.902 K. Pošto nije stigla nijedna ponuda ostala je dražba bezuspješna.

Prodaja šuma brodske im. obćine. Dne 4. listopada obavila se je u Vinkovcima prodaja šuma brodske imovne obćine. Pojedine šumske parcele dostali su kao najbolji nudioci i to: Parcelu „Orljak“ u procjenbenoj vrednosti od K. 101.750 tvrdaka Mavro Drach u Beču za 108.500 K.; parcelu „Krivsko Ostrovo“ u procjenbenoj vrednosti od K. 126.142 tvrdka Josipa Eisler i sinovi u Beču za 129.660 K.; „Banovdol“ u procjenbenoj vrednosti od 51.549 K. Dioničko društvo za trgovinu drvom u Beču za K. 51.437; parcelu „Rastovica“ u procjenbenoj vrednosti od kruna 18.200 tvrdka Hugo Hartl u Zagrebu za K. 20.400; „Zapadna kusara“ u procjenbenoj vrednosti od K. 42.823 tvrdka M. Vuk i sinovi u Budimpešti za K. 50.267; „Mužko Ostrovo“ u procjenbenoj vrednosti od K. 61.360 tvrdka Stjepan Gröger u Osieku za K. 62.006; „Boljkovo“ u procjenbenoj vrednosti od K. 35.520 tvrdka Neuschloss i drug Budimpešti za K. 40.007; „Sveno“ u procjenbenoj vrednosti od K. 44.940 tvrdka Société d'importation de Chêne u Normancima za K. 54.260; ista ova tvrdka dostala je osim toga još i parcele „Rastovo“ u procjenbenoj vrednosti od K. 42.336 za K. 45.240 „Trislovi“ u procjenbenoj vrednosti od 81.120 K. za K. 20.591 za K. 30.260 i „Radiševo“ u proj. vrednosti od K. 82.120; Nadalje su dostali: Parcelu „Radjenovci“ u procjenbenoj vrednosti od 11.368 K. A. Gašparac u Vrbanji za K. 14.656; „Kragunja“ u procjenbenoj vrednosti od K. 68.278 tvrdka M. Vuk i sinovi; „Ripača“ u procjenbenoj vrednosti od 37.065 K. tvrdka J. Eisler i sinovi u Beču za 42.620 K.; „Jošava“ u procjenbenoj vrednosti od kruna 132.413 tvrdka M. Vuk i sinovi u Budimpešti za 138.413 K. i napokon „Iztočne kusure“ u procjenbenoj vrednosti od K. 148.390 tvrdka Mohr i drug u Würzburgu za K. 163.316. Neprodano ostalo je 11 parcela u ukupnoj procjeni od 1.206.218 K.

Prodaja šume krajiške investicionalne zaklade. Dne 23. rujna t. g. održana je u Zagrebu ova dražba uz mnogobrojno učestvovanje interesenata. Od 12 čestica prodano ih je 9, a sliedećim uspjehom (navest će se samo imena dostalaca). Česticu „Sočna“ I. (procjenjena na 153.553 K.) kupila je tvrdka Grassel, Schenk i dr. iz Beča za 177.776 K.— „Sočnu“ II. (proj. na 169.235 K.) kupilo šum. trg. dionič. društvo iz Beča za 194.730 K.— „Boljkovo“ (proj. 163.848 K.) kupila tvrdka M.

Milchova udova i sin iz Komorana za 168.770 K.— „Narače“ I. (procj. 175.053 K.) S. Wolfner iz Budimpešte za 197.194 K.— „Narače II.“ (procj. 131.788 K.) š. trg. dion. družvo za 143.077 K.— „Somovac“ (procj. 166.640 K.) kupilo Neuschlossovo dion. družvo u Budimpešti za 191.640 K.— „Blato“ I. (procj. 183.451 K.) kupio pl. Blasich iz Siska za 216.800 K.— „Blato II. (procj. 188.563 K.) kupio Gamiršek iz Mitrovice za 201.870 K.— „Krnice I.“ (procj. 240.640 K.) kupila tvrdka Gotthardi i Liebermann iz Siska za 252.190 K.— Neprodane ostale su 3 parcele i to: „Krnice II.“ (procj. 218.474 K.), „Žeravinač“ I. (procj. 53.195 K.) i „Žeravinač II“ (procj. na 64.365 K.) Dočim je prošle god. bilo samo 7 ponuda, bilo ih je ov. g. 16. Za prodane čestice postignuto je $10\frac{1}{5}\%$ iznad procjene. Za neprodane 3 čestice vele trgovci da su provisoko procijenjene, pa da se samo s toga razloga nisu prodati mogle.

Velika prodaja državnih šuma u Rumunjskoj. Iz Bukurešta javljaju: Kod dražbe šuma, koja se obdržavala kod ministarstva domena dne 28. siečnja, prodano je 12 šuma sa 192.000 stabala u vrednosti od 4 milijuna franaka. Kod dražbe natjecale su se tuzemne i inozemne tvrdke i to: bankovna tvrdka Rubinstein iz Galca, Karl Schlesinger iz Beča (prije u Zagrebu), dioničko družvo za trgovinu s drvom u Beču i Hugo Hartl iz Zagreba. Potonji stavio je ponudu za jedan maleni objekat. Ministar prihvatio je ponudu Karla Schlesingera kao najpovoljniju, jer se ovaj obvezuje, da će izplatiti poldrug milijuna franaka odmah, a ostatak unutar godine dana. Ta je tvrdka ponudila 20% iznad vladine procjene.

Pitanje.

Ustanove §. 11. priloga D) šumskoga zakona propisuju, da ako se vlastniku ukradeni šum. proizvodi povrate, dužan je kvaročitelj samo povišeni iznos šumske odštete platiti.

Iz toga nastaje pitanje: da li je kvaročinitelj taj povišeni iznos šumske odštete i u tom slučaju obvezan nadoknaditi, ako bi prodajom zaplijjenjenog drva dražbeni utržak, efektivno i posrednu odštetu podmirio? . . .

Odgovor.

U pogledu naknade štete, počinjene šumskim kvarom propisuje §. 72. šum. zakona da krivac kažnjiva čina proti sigurnosti vlastništva šumskog, ima oštećenomu posjedniku dati podpunu naknadu. U čemu

se sastoji ta podpuna naknada, to nam predočuje spomenuti paragraf u svom dalnjem kontekstu, gdje propisuje: s toga ima naknaditi mu ne samo vrednost ukradjenoga možebit šumskog proizvoda (neposredna šteta) nego i onaj posredni gubitak, koji bude kad prouzročen smetanjem ili umaljenjem plodne sposobnosti šume (posredna šteta).

Iz ustanova dakle ovog paragrafa kao što i iz obćenitih načela o naknadi štete (XIII. poglavje obć. gradj. zakona) sliedi, da oštećeni, koji je primio podpunu naknadu štete ne ima pravo tražiti ni kakovu daljnju odštetu.

Dakle ako je prodajom zaplenjenog drva postignut utržak, koji odgovara procjeni precijenjenog šumskog proizvoda (neposredna šteta) i proračunanog posrednog gubitka — tad se ima posjednik šume smatrati podpuno namirenim i ne ima prava tražiti daljnju kakovu odštetu (§. 1323. og. z.).

Da se od štetočinca traži namirenje posredne štete, makar ista namirena bila utržkom zaplenjenog drva, — tad bi se ta dužnost plateža imala smatrati kao nekakova nuzkazna, — koja bi morala biti normirana positivnim kakovim propisom. Nu takav propis ne nalazimo ni u šumskom zakonu od 3. prosinca 1852. a niti u obćem gradj. zakoniku.

Različite viesti.

Šumarstvo i trgovina sa šumskim proizvodima u Slavoniji. (Iz izvještaja trg. i obrt. komore u Osieku za godinu 1901). U izvješću za predprošlu godinu obrazložili smo potanje vladajuće odnošaje u produkciji i trgovini drva i drvene gradje. Tako smo predkazali, da drvarskoj trgovini prijeti izvana velika kriza i zaista već prošle godine nastale su u produkciji i prodji drvene gradje vrlo velike petežkoće. Ovaj put barem nismo se mogli tužiti na preprodukciju, kako to obično biva u vremenu kakove trgovačke krize, naprotiv produkcija bila je manja od zadnjih godina, ali za to je i potražba spala na najnižu brojku već od mnogo godina. Obćenite gospodarstvene depresije, a naročito velike poslovne krize u Njemačkoj i posvemašnja stagnacija u gradjevnom obrtu u cijeloj Evropi, porinuše trgovinu sa tvrdom gradjom vrlo u nazadak. Osobito tečajem godine 1901. osjetila se je ova kriza u drvarskoj trgovini i kod nas u Slavoniji tako težko, da su četiri parne pilane stranom privremeno, a stranom na uvjek obustavile svoje poslovanje. Ovako loše konjunkture u prodji i trgovini hrastove rezane gradje u godini 1901. bacile su svoju tamnu sjenku i u budućnost. To se i najbolje opazilo kod prodaje šuma u prošloj jeseni. Razpisano bijaše i opet mnogo šuma za prodaju, ne gledać na

slabe uspjehe obavljenih dražba u predprošloj godini. S toga je sve do konca godine ostalo neprodano od dražbi podvrženih hrastovih šuma i to od krajiške investicionalne zaklade u vrednosti od K. 994.319, od kraljev. šumskog ureda u Vinkovcima godišnje sječe i veleprodaje K. 2.475.472 i od brodske imovne obćine u Vinkovcima K. 526.690 ili ukupno K. 4.005.981. Naprotiv prodano je od kraljev. šumskog ureda u vrednosti K. 1.804.530, od krajiške investicionalne zaklade K. 1.464.464 od imovnih obćina Gradiške K. 427.721, Brodske K. 1.775.145, Petrovaradinske K. 491.849, ukupno K. 2.694.714, od urbarijalnih obćina K. 79.032 i od privatnika K. 749.825 ukupno dakle za svotu od K. 6.791.565.

Od proizvodnje iz predprošle godine ostalo je hrastove gradje još na mjestu proizvodišta vrlo mnogo, osobito finih rezanih dasaka i friza za parkete. I u god. 1901. nije se mogla prodati ciela proizvodnja, makar da je u nekim primoranim slučajevima nudjena roba jedva za troškove proizvodnje. Koncem godine ostalo je još neprodano i neizvezeno od okruglih stupaca i englezkih polovnjaka (Wagenschuss) 18·8% od fine rezane gradje 27% i od inače za prodaju priredjene hrastove gradje i friza za parkete 57%. Prema ovim okolnostima izgleda, kao da su za uvjek prošla ona vremena, kada su sve parne pilane u Slavoniji bile tako pretovarene sa naručbama na hrastovu gradju, da su već morale odbijati i bolje potražbe. Sada su iste te pilane prenatrpane gotovom robom, bez da se sa ikoje strane pojavljuje živahnija potražba. Potraje li ovako još koju godinu, morati će sve pilane obustaviti svoj rad, ili će vlastnici šuma morati obaliti cienu sirovom materijalu do vrednosti edgovarajuće faktičnoj mogućnosti prodje gotove robe.

Tračak svjetla u ove nepovoljne okolnosti u našoj drvarsкоj trgovini unesoše kao i predprošle tako i god. 1901. francuzke dužice i njemačka bačvarska gradja. Prem se konkurenčija u cijepanoj bačvarskoj gradji, osobito iz Amerike, Rusije, Rumunjske, Srbije i Bosne na glavnim svjetskim tržištima, na kojim je dojako vladala izključivo slavonska dužica, sada sve češće pojavljuje, to je izvrstna kakvoća slavonske robe ipak nadvladljivala prodju i postizavala najbolju cienu. Potražba za gotovom, za izvoz pripravnom cijepanom gradjom bila je naime kroz cijelu godinu potrajna. Franceska tržišta uzimaše iz Slavonije ne samo takozvane francuzke dužice, nego i sve vrsti njemačke bačvarske gradje, koje se približavaše dimenzijama francuzke usance. Usljed ovakove svestrane potražbe rasla je i ciena kako za francuzke dužice tako i za njemačku bačvarsku gradju, te je do konca godine bilo sve prodano i sa proizvodilišta odveženo na mjesto konzumacije ili na domaća skladišta.

Izvoz dužice u zemlji konzumejje u godini 1901. iznosio je 45,210.751 kom. prema 42,437.201 kom. u god. 1900., te je prevaživao izvoz predprošle godine za 2,773.550 komada. Ova povoljna pojava u trgovini sa ciepanom bačvarskom gradjom ima se dakako zahvaliti dobroj berbi, te uslijed ove nastaloj velikoj potrebi dužica u Francezkoj, kuda je od ciele izvežene količine 43,478.394 komada izveženo i to u Bordeaux 23,627.901, u Cete 14,709.455, u Marseille 4,065.811 i u La Nouvelle 75.227. Na ciełomu ovomu izvozu u Francezku participirala je Slavonija sa 21,860.000 komada.

Uz francezku dužicu nalazila je prošle godine i njemačka bačvarska gradia vrlo dobru i unosnu prodju. U veličini od 100 akova na više, nema u Slavoniji na skladištu ništa, sve je razprodano, isto i škart-roba od 1 do 12 akova.

Ciene bačvarskoj gradji ravnaju se prema veličini. U god. 1901. gladko su prodavane dimenziije: $\frac{1}{2}$ ak. od K. 1·56 do K. 2·80; $\frac{3}{4}$ ak. K. 2·40 dd K. 3·20; 1— $1\frac{1}{2}$ ak. K. 2·90 do K. 3·80; 2— $2\frac{1}{2}$ ak. K. 2·80 do K. 3·50; 3— $3\frac{1}{2}$ ak. K. 2·70 do K. 3·20; 4—6 ak. K. 2·70 do K. 3·30; 7—8 ak. K. 2·40 do K. 2·80; 9—13 ak. K. 2·20 do K. 2·70; 14—38 ak. K. 2·40 do K. 2·80; 40—100 ak. K. 3— do K. 3·40; preko 100 ak. K. 3·60, sve po jednomu akovu za duge i za dotičnu veličinu bureta potrebita dna.

Drvo za gorivo nalazilo je kao svake, tako i prošle godine osim domaćega potroška još prilično dobru prodju u susjednoj mađarskoj županiji bačkoj, kuda je izveženo oko 150.000 metara bukovog i grabovog gorivog drva. Ciene bijahu prema slaboj zimi još dosta povoljne. Za grabove i bukove cjepanice prve vrsti plaćalo se K. 5 do 6 za prostorni metar postavljen na željeznicu u vagon. Oko 60.000 prostornih metara bukovih cjepanica prve vrsti odvezlo se je parobromom u Budimpeštu.

Drvo za proizvodjanje tanina, priredjuje se iz odpadaka izradjenih hrastovih šuma. U spomenutu svrhu priredi i u četiri tvornice tanina preradi se preko godine oko 1,200.000 prostornih metara hrastovog drva. Za održanje ove specijalne industrijske grane u Slavoniji, moralo bi se od strane pozvanih taktora strogo bedit nad tim, da se odpadei od prodanih i u tehničku gradju izradjenih hrastovih šuma u nikakovu drugu svrhu ne upotrebljuju, osim za tvornice tanina. S toga bi bilo shodno, da se ti odpadei i u buduće kao i do prije u državnim šumama izravno tvornicama tanina prodaju, jer ove su prema tvorničkoj uporabi tih odpadaka svakako u stanju, da iste i bolje plate. Kupeci, koji ove odpadke kupuju kao gorivo drvo, običavaju naime i onako, kako je to već u više slučajeva bilo, ta drva poslie uz

visoke ciene preprodavati u tvornicama tanina, koje samo da svoje tvornice u poslovanju drže, moraju kupovati sirovi materijal i uz tako povišene ciene, da im se ne naplaćuje posao, usled čega lako može nastupiti vrieme, kada će tvornica tanina morati posve obustaviti svoje poslovanje. Ovaj slučaj bio bi najštetniji po same vlastnike šuma, jer bi im time izčezao glavni konzumenat ovoga inače slabo uporabivog materijala.

Razna drvena gradja i gospodarsko orudje iz bukovog, brestovog i jasenovog drva ostaje već više godina podjednako kako u proizvodnji tako i u prodji. Znafnu trgovačku vrednost imade gospodarsko drveno orudje. U god. 1901. proizvedeno i prodano je što u, što izvan Slavonije oko 30.000 kom. lopata, 6000 kom. lopata i karlica za pekare, 10.000 kom. kosira i drugih držala, 600.000 kom vila i preko 1000 kom. kolica.

Drveni ugalj imao je i u godini 1901. vrlo dobru prodju. Proizvedeno je i većinom u austrijske zemlje i u Italiju izveženo je preko 400.000 metr. centi.

Žir nije rodio u godini 1901. Mnoge gusjenice obrstale su hrasstovo lišće već u rano u proljeće, te je uslijed toga bio plod neznatan. U posavskim šumama nakupljeno je žira oko 7000 metr. centi i sve je prodano u tuzemstvu uz cenu od K. 5 do 6 po 100 klg.

Šiška je trpila pod nerodicom žira, te je u cijeloj Slavoniji skupljeno svega oko 20 000 metr. centi. te je prodano uz cenu od K. 11 do 17 po 100 klg. Našu šišku vrlo pobija u trgovini valonea iz male Azije i Quebracho iz Amerike. Prilikom obnove trgovačkih i carinskih ugovora bilo bi dobro, visokom carinom otežati uvoz ove robe, čime bi se očuvala i naša specijalna produkcija tanina od vrlo osjetljive konkurenkcije.

Državni izpiti za samostalno vodjenje šumskoga gospodarstva obdržavat će se ove godine u jesenskom roku dne 17. i slijedećih dana mjeseca studena u Zagrebu. (Vidi oglas straga u ovom broju).

Šibenik nova izvozna luka za bosansko drvo. Do skora počet će iz šibeničke luke izvažati silno drvo iz Bosne, jer je pr. god. „bosansko dioničko društvo za šumsku industriju“ kupilo od bosansko-hercegovačke zemalj. vlade silne šumske površine u zapadnom dielu Bosne, koje će eksplotirati. To je ogromni kompleks šuma, koji se proteže od Doberlina, pa sve do bosansko-dalmatinske medje. Prema ugovoru trajat će izerpljivanje tih šuma kroz 30 godina, pa će društvo imati dužnost, da izerpljenu površinu i pošumi. U svrhe izvoza izradjene robe, izgradjuje društvo na vlastiti trošak uzkotračnu zeljeznicu u duljini od kojih 80 kilometara, a sa troškom od kojih 6—8 milijuna kruna,

kojom će se svezati sa dalm. želj prugom Knin—Šibnik. U samoj šibeničkoj luci priredjuje se drvodvor za to bosansko drvo, sa kojega će se stigla roba neposredno ukravati na ladje i parobrode, i izvažati u inozemstvo. Računa se, da će se — kad bude sve gotovo — moći dnevno do 60 vagona robe u Šibenik staviti. — Šibenik bi po tome bio četvrta točka važna za izvoz bosanskoga drva u prekomorske krajeve. Prva je točka bio Metković na Neretvi, kod kojega je mjesto rieka Neretva već tako široka i duboka da i morski brodovi ovamo lahko dolaziti mogu; druga važna točka je dubrovačka glavna luka u Gružu, iz koje se izvažaju — kako se i sami osvjedočimo — velike množina drva, naro ito mekane robe; treća je točka Zelenika u Boki Kotorskoj kraj Ercegnovog; a četvrta gore spomenuta luka u Šibeniku. Bosansko je drvo počelo u obće našemu drvu praviti veliku konkureniju, naročito četinjavoj robi iz našega „Gorskoga kotara“, pa to osobito osjećaju ne samo mnogobrojne pilane u tom kraju, već i sami šumovlastnici, koji svoje šume sada težko unovčuju.

O urodu šumskoga sjemenja za o. g. javlja Julius Stainer c. kr. dvorski dobavljač i vlastnik poznate trgovine sa šumskim sjemenjem u Bečkom Novom-mjestu sliedeće: „Jela imala je ove godine nešto še šarica ali žalivože prešalo, a da bi se potreba na tomu sjemenu pokriti mogla; samo sjeme je vrlo dobre kakvoće, a i ciena nije previsoka. Dobro je urodilo sjeme breze, jasena, graba i svih vrsti javora. Kvaliteta ovih vrsti vrlo je dobra, a ciene su nizke. O urodu hrastova šira izvještaji iz Slavonije, veli, glase vrlo razno, nučini se da je urod šira lužnjaka u srednje ruke, dočim ima žira kitnjakova samo vrlo malo“. (Mi čujemo, da ima diljem Slavonije žira i lužnjakova i kitnjakova dosta. Ur.)

Uzgoj buhača i šumski požari u Dalmaciji. U novije vrieme goji se sve više u Dalmaciji, naročito na jugu, buhač i to na šumskom zemljisu. U tu se svrhu šuma posječe, a svi ostaci: grmlje, šušanj i t. d. spali i tako tlo donekle za sjetu podjubri i priedi. Iza nekoga vremena dužni su vlastnici opet to tlo šumskoj kulturi privesti. Zalivože ovaj je način priredbe tla često uzrok velikim šumskim požarima; često naime preskoči vatrica sa ovakovoga zemljista i zapale se izokolne šume i živice, te i ogromne površine od požara stradaju. Ovi mnogobrojni požari u velike oštećuju dalmatinske šume i živice, i nasade po dalmatinskomu primorju i otocima, o čem smo se i sami putujući prošloga mjeseca ovim krajevima osvjedočiti mogli. Oblasti su poprimile sva sredstva, da te požare spriječe, ali to ipak svagda uspjeha ne ima, jer kraj silne žage i dugotrajne suše, mnoga i mnoga šumska površina postane plienom plamena.

O spojenju Kupe sa Jadranskim morem mnogo je već pisano, a taj bi se spoj imao izvesti umjetnim kanalom, pa bi sve to imalo biti i od osobite važnosti za trgovinu sa šumskimi proizvodi. Ipak se do sele nije tom projektu s mjerodavne strane posvećivala osobita pažnja. Nu kako „Hrv. trg. list“ javlja, povjerilo je nedavno kr. ug. ministarstvo za poljodjelstvo tehničkomu savjetniku Ernestu Iszakiu zadacu, da izradi projekat za to spojenje, te će se isti izaslanik ministarstva sa više stručnjaka doskora uputiti u tu svrhu na Rieku.

Sastanak drvotržaca. O ovom sastanku, koji će svakako i naše šumarske stručnjake zanimati, izvješće „Hrv. trg. list“ sliedeće:

Dne 23. pr. mj. bio je u prostorijama „Trgovačkog Doma“ prvi sastanak drvotržaca iz sveukupne naše monarkije, kojim su se pridružili i neki interesenti iz Njemačke. Sastanak taj potekao je iz krugova ugarskih drvotržaca, sakupljenih lani u Budimpešti, te se je obdržao prigodom ponudbine razprave za šumske parcele krajiške investicionalne zaklade.

Oko 4 sata poslije podne rečenog dana sabralo se je u „Trg. Domu“ do 100 osoba, većim dijom drvotržaca i industrijalaca, nu i ostalih članova društvenih, koji su se zanimali za razprave. U ime „Trg. Domu“ te u ime drvotržaca hrvatskih i slavonskih pozdravio je prisutne predsjednik „Trg. Domu“ i predstojnik odsjeka za trgovinu drvom g. Milan pl. Weiss, koji je dao izraza svom veselju, da se je baš u Zagrebu, toj Meki drvotržtva, sastao prvi kongres trgovaca i industrijalaca tvrdim drvom, te umolio podpredsjednika ugarskog zemaljskog društva drvotržaca, g. Julija Vuka, da ravna skupštinom.

Gosp. J. Vuk preuzimajući predsjedništvo, pozdravio je prisutne najsrdačnije razloživ im svrhu sastanka, a za tim umolio gg. Josipa Kohna i Vatroslava Székely-a, da vode zapisnik sastanka.

Prvi predmet dnevnoga reda bilo je radničko pitanje. Nakon živilne debate, u kojoj su učestvovali razni govornici, donesen je zaključak, da se umoli odsjek za trgovinu drvom u „Trg. Domu“, neka izradi ustanove, po kojim se ima urediti radničko pitanje. Nadalje, da se imadu umoliti putem predstavke kralj. zem. vlada, neka uputi pod činjene oblasti, da strože postupaju kod podjeljivanja putnica i radničkih knjiga, pošto se često desi, da jedan te isti radnik imade dve ili tri putnice, što uvek urodi komplikacijama.

Nadalje se je vičalo o porabi občinskih puteva. Kod onih občina, u čijem području leže prodane šumske parcele, vlada naime običaj, da od dostalaca za uporabu občinskih puteva traže nerazmjerue

odštete, koje jako terete sav šumski posao. Sastanak je zaključio, da se putem „Trg. Doma“ zamoli kr. zem. vlada, da se odstrani ta tegotna kontribucija tim načinom, da se u ličbene uvjete uvrsti uvjet, da je potroba tih občinskih puteva slobodna.

Treći razpravni predmet ticao se je takodjer jedne ustanove, koja šumski posao vrlo obttereće. Valja naime danas načelo, sadržano u svim ponudbenim uvjetima, da se kod izradbe drva u tehničke svrhe mora ostaviti vršak u debljini od 30 cm. Nu često se i taj vršak može upotrijebiti u tehničke svrhe, ali to nije dozvoljeno. Zaključilo se je s toga, da se uprave predstavke na kr. zem. vladu i na kr. ministarstvo za poljodjelstvo, da se i ta tegotna ustanova odstrani.

Konačno razpravljanje je pitanje o odšteti za oštećenju mladu šumu. Zabranjeno je naime, kod izradbe šumske parcela oštećivati mladu šumu. Nu u puno slučajeva se takovom oštećivanju ne može izbjegći, osobito ako se drva osjeku, te padom svojim sruše mladu šumu. S toga je zaključeno upraviti na kompetentne oblasti predstavku, da se za ovakove slučajeve ne propisuje odšteta.

Time je bio dnevni red izerpljen, te je predsjedatelj g. Vuk zaključio sastanak, zahvaljujući se „Trg. Domu“ na gostoprimstvu, na što je g. Milan pl. Weiss odvratio, zahvaljujući se predsjedatelju u ime svih prisutnih na nepristranom ravnjanju razprava.

Članovi družtvene pripomoćne zaklade jesu:*

Od g. 1884.: Ivan Antoš, kot. šumar u Slatini. Ivan Magjarević šumarnik u Gospicu. Dr. V. Köröskeny, Milan Durst, Venceslav Stary, Aleksander Perc.

Od g. 1886.: Jakob Furlan, Gjuro Jareš, Gjuro Koča, Josip Auš, Radoslav Brosig, Aleksander pl. Köröskeny-i, Antun Gürtler, Bogoslav Hajek st., Gjuro Barić, Aleksander pl. Weiss, Demeter Stiasni, Josip Bogdanović (?), Tomo Orešković, kr. lugar, Sv. Juraj, Filip Sarkotić, kr. lugar, Sv. Juraj. Ivan Slavković, kr. šumar, Sv. Juraj, Mijo Radović, šumarnik, Adam Kovačina, Draganec-Čazma, Nikola Maras, Draganec-Čazma, Niko Stojanović, Korenica, Fran Kovačević, Ivanovoselo-Peratovica.

Od g. 1887.: Mijo Krišković, u Brinju, Paskal Nicić, Matija Lajtmanović, Mladen Mašić, Lovro Skakavac, Andrija Treanić lugar šumarije u Klenku, Rakonie Antun, Rukavina Filip, Jurišković Antun, Derjanović Andrija, Matanović Štipan lugar šumarije Novagradiška, Pravdomil Belja, Bolto Kolar, Šime Grba, August Ružička, Fran Dujmović, Mile Ljubobratić, Škare, Josip Banić, Škare, Mijo Urbanić.

* Priobćuje mo kako nam je dostavljeno. Ur.

Od g. 1888.: Joso Staisavljević i Dmitar Bobić, lugari otočke imovne obćine.

Od g. 1889.: Vinko Benak, Fran X. Kesterčanek, A. Bačić.

Od g. 1890 : Gjula Kuzma, Josip Banić, kr. nadlugar, Sv. Vid-Senj, Andrija Hranilović, Obrad Peićić; Adamović Stevan, Bogdanović Mato, Budimirović Veselić, Damjan Ilić, Kuzminec Jovan, Kovačević Ćiro, Kovačević Aco, Kovačević Cvejo, Martinković Martin, Ognjanović Stojan, Opšić Jovan, Spaić Cvetin, Simeonović Jaša, Vučićević Lazar, Trčanić Andrija sve lugari šumarije imov. obćine u Moroviću.

Od g. 1891.: Adolf Hercl, Tošo Maletić lugar manastira Grgetek, Jovan Veljkov, lugar u Bukovčih kraj Sr. Karlovaca.

Od g. 1892.: M. Slavnik, R. Fischbach.

Od g. 1893.: Hustav Heinz.

Od g. 1895.: Bogoslav Hajek, ml., Julijo Vraničar, Velimir Stanković, Stevo Vučetić.

Od g. 1896. : Franjo Anderlon, šum. vježbenik ; Nikola Simić, Bogdan Dejčinović, Gjuro Boroević, Mojo Kordić, Ivan Selanac, Dmitar Mladjenović, Nikola Plavljanjić, Jovo Deanović, Štefо Marković, Mato Marić, Matija Velebit, Stjepan Relac, Gligo Perenčević, Marko Pajagić, Sava Košutić, Pavo Antolić, Prokop Srvabić, Gjuro Pejaković sve lugari II. banske imovne obćine.

Od g. 1897.: Mile Budisavljević, Joso Brajković, Kosta Bobić, lugari šumarije imovne obćine u Otočcu. Hećimović Mate, Starčević Ivan, Starčević Tomo, Delać Jure, Lovrić Lovre, Klobučar Joco, Bogdanović Joso, Pleša Tomo, Rogić Šime, Murgić Franjo sve lugari šumarije imovne obćine u Perušiću ; Dragutin Lasman.

Od g. 1899.: Nikola Pleša, kr. kot. šumar.

Od g. 1901.: Ivan Kolar, kr. šumarnik.

Astronomički observatorij hrvatskoga naravoslovnoga društva u Zagrebu. Hrvatsko se je naravoslovno društvo, koje evo već gotovo 20 godina liepim uspjehom nastoji oko unapredjivanja i širenja prirodne nauke u hrvatskom narodu, početkom ove godine dalo na posao, da razširi područje svoga kulturnoga djelovanja ustrojenjem nove jedne sekcije društvene: odlučilo je naime, da pripoji dosadanjim sekcijama geografskoj i ornitološkoj i astronomičku sekciju, pa da tim u svezi u glavnom gradu Zagrebu uredi prvi astronomički observatorij u Hrvatskoj. Što je namjera društву s tim naumom, izlazi najbolje iz „poziva“ društva na sve prijatelje nauke i napredka, koji neka nadje i ovdje mjesto.

P O Z I V !

Ravnateljstvo hrv. naravoslovnog družtva odlučilo je u posljednjoj svojoj jednici, da ustroji u krilu hrvatskoga naravoslovnoga družtva posebnu akciju za astronomiju, da tim širi u hrvatskom narodu jednu od najlepših nauka prirodoslovnih, koja uzdiže čuvstva čovjeka, kao malo koja druga.

Svrha je toj sekciji, da sastavi u družtvo sve osobe u hrvatskom narodu, koje se bave praktički ili teoretički astronomijom ili se pak zanimaju za razvitak ove nauke i za širenje njezinoga utjecaja na ljudе. Nastojat će u prvom redu oko unapredjivanja i širenja ove nauke, i oko toga, da označi najsgodnije putove i nadje najjednostavnija sredstva svima, koji bi želješi, da sudjeluju kod astronomičkih studija.

Ravnateljsvo hrv. naravoslovnoga družtva poziva ovim sve prijatelje nauke i napredka, da mu pruže pomoćnicu ruku kod ustrojenja i širenja ove namisli.

Prva bi zadaća sekcije bila, da uredi u Zagrebu za svoje članove astronomički observatorij, ako se nadje tolik broj članova, da se družtvo može odvaziti na taj podhvati.

Prema pravilima hrvatskog naravoslovnog družtva mogu članovi astronomičke sekcije biti: a) temeljitelji, ako uplate 200 kruna (ili sekciji poklone instrumenata ili djela vriednih bar toliko); b) redoviti, koji plaćaju svake godine po 12 kruna i 2 krune upisnine jedan put za svagda. Juristične osobe postaju temeljitelji, ako plate 400 kruna.

Članovi sekcije dobivati će bezplatno glasnik hrvatskoga naravoslovnoga družtva, u kojem će se publicirati astronomska motrenja i studije članova.

Tko želi da pristupi kao član, neka se javi pismeno ili ustmeno g. profesoru dr. Otonu Kučeri.

Poziv ovaj nije ostao bez uspjeha. Za nekoliko se je mjeseci nastojanjem posebnoga za to izabranoga odbora, sastavljena od članova družtva i odličnih prijatelja astronomske nauke, sabrala svota, kojom je družtvo moglo kupiti glavni instrument budućega observatorija liep teleskop od 6 palaca otvora. Nu kako za prvo uredjenje observatorija treba još drugih dosta skupih investicija, radi odbor još sveudilj živo oko toga, da u patriotičkih korporacija i odličnih domoljubnih posebnika skupi svotu nužnu za prvo uredjenje svoga observatorija, pa se evo i na šumarske krugove i korporacije obraća usrđnom molbom, da krepko podupru ovo nastojanje družtva: ta šumari i prirodoslovci najbliži su si po struci, jedni i drugi jednakо se dive čudesima neba, jednakо znaju cieniti važnost ove nauke navlastito u nas, gdje je u om polje još neorano.

Veoma nam je milo, što možemo javiti, da se je molbi družtva već odazvala imovna občina brodska s liepim prinosom od 1000 kruna, koji je vis. kr. zemaljska vlada odobrila.

Prinose za observatorij i prijave za članstvo prima g. profesor dr. Oton Kučera u Zagrebu (Trg Franje Josipa 6.)

I mi sa svoje strane rado preporučujemo i našim šumarskim stručnim krugovima, da koliko mogu, podupru astronomičku sekciju hrv. naravoslovnoga družtva. Uredn.

Broj 77.261 — 1902.

Oglas.

Od strane kr. zemaljske vlade, odjela za unutarnje poslove, stavlja se ovime do sveobčega znanja, da će se u smislu normativne naredbe od 18. listopada 1886. broj 33094. i od 21. svibnja 1890. br. 12782 državni izpit za samostalno vodjenje šumarskog gospodarenja, obdržati dne 17. i sliedećih danah mjeseca studenoga 1902.

Odnosne u smislu citirane naredbe pod brojem 33094. ex 1886. sastavljene i propisno biljegovane molbenice, imaju se neposredno upraviti na osobu predsjednika izpitnog povjerenstva gospodina Roberta Fischbacha, kr. zemaljskog šumarskog nadzornika I. razreda u Zagrebu najkasnije do 1. studene 1902.

U Zagrebu, dne 2. listopada 1902.

Kr. hrv.-slav.-dalm. zemalj. vlada, odjel za unutarnje poslove.

Oglas.

Predsjedništvo hrvatsko-slavonskoga družtva razpisuje ovim natječaj za podieljenje **podpora iz družtvene pripomoćne zaklade** za g. 1902.

Pravo na podporu imaju samo udove i malodobne sirote članova navedene zaklade.

Izkaz članova zaklade prileži broju XI. „Šum. lista“ i „Lugarskog Viestnika“ za g. 1902.

Molbenice imaju se podnjeti podpisnomu predsjedništvu najkašnje do konca mjeseca **studenoga t. g.**

U Zagrebu, 25. listopada 1902.

Predsjedništvo hrv.-slav. šumarskoga družtva.

Broj 1509. ex 1902.

Oglas dražbe.

Kod šumsko-gospodarstvenog ureda II. banske imovne občine u Petrinji, obaviti će se u smislu naredbe visoke kralj. zemaljske vlade,

odjela za unutarnje poslove od 27. rujna t. g. broj 72167. dne 6. studenoga 1902. u 11 satih prije podne prodaja niže označenih hrastovih stabala, odnosno bukovih gorivih drva i to:

Šumarija	Šumskog sreza				Hrast		Bukva		Opazka	
	ime	broj	okružje	odsječek	Sposobno za					
					kom.	gra- divo	gorivo			
					broj	kub. met.	K.	f.		
Dubica	Dvojani	6	VIII.	2	461	2279	—	53792	Od željezne po-staje Dubica, od-nosno Kostajnica udaljeno 3—6 km.	
Dvor	Nartala	9	I.	2	11:6	81	—	8896	—	
	Medjedjak	21	I. II.	1, 2, 1, 2,	486	4:3	—	4551	—	
	Medjedjak	21	I. II.	1, 2, 1, 2,	—	—	3842	4149	—	
	Kriva grana	22	III.	2	—	—	9409	10161	—	
	Pedalj	23	I. II.	1, 4,	—	—	11582	12508	—	
	Karlice	24	VI.	3	386	390	—	4322	—	
	Hleb	24	VI.	3	—	—	5721	6178	—	
Blinja	Rakovac	25	I. II.	1, 3, 5, 6,	—	—	12168	13141	—	
	Gradski potok	26	IV. V.	1, 2, 3, 4,	—	—	10456	11292	—	
	Javornik	27	I. III.	1, 2, 4,	—	—	14436	15612	—	
	Samovica	28	II. III.	1, 2, 3, 4,	—	—	8166	8819	—	
	Marina kosa	17	II.	1	—	—	2818	3043	Od željezne po-staje Volinjska, od-nosno Kostajnica udaljeno 4—12 km.	
	Marina kosa	18	III. VII.	1, 3, 4,	—	—	5718	6175	—	
	Vranova glava	19	II. III.	1	—	—	8449	9124	U ist. za Rakovcu [ima nica udaljeno 8—12 km.]	
	Sbroj				2459	3903	96874	176179	—	

O bćeniti dražbeni uvjeti:

1. Dražba će se obaviti, izključiv ustmene ponude, jedino na temelju pismenih ponuda (oferta).
2. Ponude (oferti) primati će se najkasnije do 11 sati gore označenog dana prije podne, koje nudioča odma vežu, nakon što ih je predao.
3. U ponudi valja naročito naglasiti, da su nudioču svi uvjeti pro-daje točno poznati i da iste u cijelosti prihvaća. Na to se imade ponudi priložiti u ime jamčevine (vadiuma) 5% od ponudjene svote.
4. Bukovo gorivo drvo prodati će se ovom dražbom po kubičnom metru, odnosno prostornom metru — uz premjerbu.
5. Pobliži uvjeti mogu se dozнати kod podpisatog ureda i kod ovopodručnih šumarija u Dubici, Dvoru i Blinji.

Šumsko-gospodarstveni ured II. banske imovne obćine.

U Petrinji, dne 6. listopada 1902.

SADRŽAJ.

	Strana
O ovogodišnjem poučnom pntovanju slušača kr. šumarske akademije u Gorski kotar, hrvatsko Primorje i Istru. (Svršetak). Piše Prof. I. Partaš.	645—661
Domaći drvarske obrt zemalja sv. krune ugarske. Po Karlu Gaulu, profesoru budimpeštanske obrtne više škole i privatnom docentu na politehnici, priobćio P. Dianovsky. (Nastavak)	662—681
Listak. Osobne vesti: Imenovanja i premeštenja. — Zahvala družtvenoga predsjednika. — U službi nastrandali. — Umro	681—682
Družtvene vesti: Pismena zahvala dosadanjega družtvenoga predsjednika. — Zapisnik sjednice upravljačeg odbora hrv.-slav. šum. družtva, obdržavane dne 7. rujna 1902. — Zapisnik glavne skupštine hrv.-slav. šumarskog družtva obdržavane u Zagrebu dana 20. listopada 1902. — XXVI. Redovita glavna skupština hrv.-slav. šumar. družtva.	682—704
Šumarsko i gospodarsko knjižtv	704—705
Promet i trgovina	705—709
Pitanje i odgovor	709—710
Različite vesti: Šumarstvo i trgovina sa šumskim proizvodima u Slavoniji. — Državni izpit za samostalno vodjenje šumskoga gospodarstva. — Šibenik nova izvozna luka za bosansko drvo. — O urodu šumskoga sjemenja. — Uzgoj buhača i šumski požari u Dalmaciji. — O spojenju Kupe sa Jadranskim morem. — Sastanak drvotržaca. — Članovi družtve ne pri pomoćne zaklade. Astronomički observatorij hrvatsk. naravoslovnoga družtva u Zagrebu.	710—719
Oglaši	719—720

